



Högskolan Dalarna

Statsvetenskap C

Handledare:

Yt 2005

Om du vill ha fred, förbered dig på krig: en studie i
den militära styrkans betydelse

Författare: Fredrik Schimana

Sammanfattning

Denna uppsats kretsar kring att pröva hur en av de främsta företrädarna för den realistiska skolan, förklarar de amerikanska anfallen mot Afghanistan (2001) och Irak (2003). Hans namn är Robert Kagan och uppsatsen syftar till ge en realists tolkning till varför USA handlade som man gjorde. Man måste därför försöka uppfatta världen utifrån USA:s horisont och försöka tolka samt sätta sig in i den amerikanska positionen på den internationella arenan. Problemformuleringarna kretsar kring att få insikt i grundstenarna i Kagans teori, samt hur Kagans grundsyn skiljer sig gentemot den idealistiska. Vidare hur USA:s militära styrka, enligt Kagan, påverkar dess beteende på den internationella arenan, men även hur Kagan ser på USA:s kommande globala engagemang. Robert Kagans bok *Om paradiset och makten USA och Europa i den nya världsordningen* kommer att utgöra fundamentet i studien. I boken kretsar bl.a. Kagans resonemang kring att USA och Europa distanserar från varandra, men även kring militär styrka. Därför ger boken oss en väldigt bra bild av USA:s position på den internationella arenan. Kagans resonemang vävs sedan ihop med kritik, realism, idealism och geopolitik.

Slutsatsen blir att grundstenarna i Kagans resonemang återfinns i den s.k. realismteorin, men även till viss del i geopolitiken. Han sätter stor vikt vid militära medel och ser staterna som de mest betydelsefulla aktörerna, samt ser världen som allmänt hotfull. Han realistiska resonemang grundas på amerikanska spelregler och ledarskap på den internationella arenan. Skillnaden mellan Kagans grundsyn och den idealistiska bottnar främst i idealisternas fokusering på integration mellan stater. Vidare att de sätter tilltro till internationell rätt, samt har ett mer multilateralt förhållningssätt till omvärlden.

Kagan menar vidare att starka stater är mer villiga att använda tvång och hot i internationella relationer. De bedömer dessutom hot och risker annorlunda jämfört med svagare stater. Enligt Kagan beter sig USA som en internationell sheriff på den globala arenan och beteendet bottnar i militär styrka. Vidare anser Kagan att USA har haft samma kurs i flera århundraden. USA har expanderat in i Europa och Asien och aldrig dragit sig tillbaka. Man hade redan före den 11 september 2001 fokuserat på Kina som motspelare. Dessutom, menar Kagan, att USA varit villiga att satsa på ny militär teknik, vilken kan förändra krigföringen. Han skriver även att både Clinton och Bushadministrationen varit grundade på att USA är en nödvändig nation, samt att amerikaner vill beskydda och sprida det liberala systemet i världen.

Innehållsförteckning

Del 1

Inledning.....	4
Syfte.....	6
Problemformulering.....	6
Teori.....	7
Metod.....	8
Disposition.....	10

Del 2

Teori.....	10
Om paradiset och makten USA och Europa i den nya världsordningen.....	10
Inledning.....	10
Styrkegapet mellan USA och Europa.....	16
Styrkans och svaghetsens psykologi.....	21
Hypermakten.....	28
Det postmoderna paradiset.....	31
Den värld Amerika skapade.....	34
Det är alltjämt vi i väst.....	36
Anpassning till hegemonin.....	40
Kritik/andra perspektiv.....	46
Som ett eko från 60-talet.....	46
Låtsasimperiet.....	49
Skillnader/likheter.....	52
Realism/Neorealism/Geopolitik/Idealism.....	54
Realism/Neorealism.....	54
Geopolitik.....	59
Idealism.....	63

Del 3

Slutsats.....	65
Diskussion.....	71
Källförteckning.....	73-74

Del 1

Inledning

Det anses av många att vi idag befinner oss i en unipolär världsordning. Sedan Sovjetunionens kollaps är USA den enda kvarvarande supermakten på den internationella arenan. Det har inte vuxit fram någon motpol i form av en eller flera stater, vilket resulterat i att USA kunnat agera tämligen fritt. Sett ur ett maktperspektiv kan man därför säga att den amerikanska makten ökat, eftersom man fått ett obehindrat spelutrymme i de internationella sammanhangen. Detta spelutrymme ombesörjs bl.a. av en krigsmakt, vilken var konstruerad för det bipolära tillstånd som rådde från slutet av andra världskriget fram till Sovjetunionens fall.

Sedan början av 1990-talet har USA haft en ledande roll i konflikter, vilka varit belägna i Mellanöstern, Balkan och Asien. Ett amerikanskt ingripande i de flesta av dessa områden, hade före Sovjetunionens fall ansetts vara mycket riskabelt eller omöjligt. Men efter att Sovjetunionen lämnat den internationella arenan har USA kunnat intervensera på dess spelplan, d.v.s. i den östliga sfären, där f.d. Jugoslavien/ Kosovo, Afghanistan och Irak kan nämnas.

Under årens lopp har forskare direkt eller indirekt försökt att förklara USA:s agerande och styrka. Studier har gjorts utifrån både ekonomiska, kulturella, diplomatiska och militära perspektiv. Författaren Emmanuel Todd berör detta utifrån boken *Låtsasimperiet* bl.a. Henry Kissingers *Does America need a foreign policy*, Zbigniew Brzezinskis *The grand chessboard* Paul Kennedys *The rise and fall of great powers*.¹ Även Samuel Huntingtons *The clash of civilizations and the remaking of world order*² kan nämnas.

Värd att lyfta fram utifrån den tid och världsordning vi idag lever i är Paul Kennedys *The rise and fall of great powers*. Emmanuel Todd beskriver hur Kennedy skildrar det amerikanska systemet, vilket står inför en s.k. imperial overstretch, d.v.s. en militär och diplomatisk övertänjning som i sin tur hänger samman med en minskad ekonomisk styrka.³ Denna bok gavs ut i slutet av 1980-talet, men känns i allra högsta grad aktuell. Detta med tanke på att USA under 1990 och 2000-talet intervenserat mer än under det hela kalla kriget och att detta är mycket kostsamt för USA. Den amerikanska ekonomin anses även vara motorn i

¹ Emmanuel Todd, *Låtsasimperiet* s.12

² Samuel Huntington, *The clash of civilizations and the remaking of world order*

³ Emmanuel Todd, *Låtsasimperiet* s.12

världsekonomin och när USA:s drabbas av ekonomisk tillbakagång påverkas resten av världen.

Samuel Huntingtons *The clash of civilizations and the remaking of world order* gavs ut i mitten av 1990-talet och bygger på en artikel, skriven av Huntington några år tidigare. Han ser på världen utifrån ett kulturellt och religiöst perspektiv och har p.g.a. det blivit hårt ansatt. Boken är dock intressant eftersom den bl.a. jämför den militärt, ekonomiskt och teknologiskt kraftfulla västvärlden mot en värld som inte är lika utvecklad.⁴

Det amerikanska agerandet kan också direkt och indirekt studeras utifrån andra perspektiv än de föregående realistiska. Det finns ett flertal teoretiska traditioner med marxistiska influenser, vilka belyser en s.k. centrum-periferstruktur i det internationella systemet.

Författaren Björn Hettne skriver att bland dessa finner man Imperialismteorin, Beroendeteorin, Dominansteorin och Världssystemteorin. Vidare menar han att ett av de mest kända namnen är Lenin, vilken i boken *Imperialismen som kapitalismens högsta stadium* bl.a. behandlar kapitalistiska maktens uppdelning av världen, samt krig och internationella monopol.⁵

I sökandet efter en förklaring av det amerikanska beteendet på den internationella arenan kan vi ställa oss frågan om en av de mest inflytelserika realisterna kan ge oss ett svar. Hans namn är Robert Kagan och han har i sin senaste bok *Om paradiset och makten USA och Europa i den nya världsordningen*⁶ redogjort för skillnader mellan europeisk och amerikansk politik. Han blev under åren 2002 och 2003 uppmärksammas för sin artikel ”Power and Weakness”⁷, vilken senare utvidgades till boken *Of paradise and power: America and Europe in the New World Order*.⁸ Kagans resonemang bottnar i ett realistiskt/geopolitiskt synsätt av den internationella arenan och han ser staten/staterna som de mest betydelsefulla aktörerna, samtidigt som han ger internationella organisationer liten betydelse. Vidare sätter han stor vikt vid militära medel i de globala sammanhangen, eftersom han ser världsarenan som både osäker och hotfull. Kagan fokuserar i synnerhet på USA:s militära styrka samt beteende och beskriver USA:s globala engagemang ur både ett historiskt samt ett framtidsperspektiv. Kagan förmedlar hur realister av vår tid ser på det internationella systemet och dess aktörer. Hans resonemang väcker frågor, vilka bl.a. berör styrka och svaghet samt om detta är en bra

⁴ Samuel Huntington, *The clash of civilizations and the remaking of world order*

⁵ Björn Hettne, *Internationella relationer* s.28,29

⁶ Robert Kagan, *Om paradiset och makten USA och Europa i den nya världsordningen*

⁷ <http://www.policyreview.org/JUN02/kagan.html>

⁸ Robert Kagan, *Of paradise and power: America and Europe in the New World Order*

infallsvinkel i att mäta staters beteende? Han resonerar även om den starkes tankesätt rättfärdigar starka staters beteende? Ytterligare väcker Kagans tankar frågor kring hans realistiska ansats samt om Europas svaghet stärker USA:s position. Han diskuterar om den europeisk/amerikanska tvisten botten i två olika synsätt i att betrakta världen, samtidigt som hans tankebanor även väcker frågor rörande USA:s roll i förbundet av det nya Europa, allianser mellan stater samt den amerikanska hegemonin.

Man skulle kunna ställa frågan om han går att lita på, med tanke på den snäva realistiska skolbildning han representerar? Hans teorier kommer dock i denna studie att prövas för att se hur de förklarar de amerikanska anfällen mot Afghanistan och Irak. Det intressanta i sammanhanget är att Kagan skildrar det internationella systemet både historiskt och i realtid, vilket kan bidra till ett ökat intresse för den internationella politikens spörsmål, oavsett om man är realist eller ej.

Syfte

Syftet med denna uppsats är att pröva hur realisten Robert Kagan förklarar de amerikanska anfällen mot Afghanistan (2001) och Irak (2003). Studiens kärna utgörs av Kagans bok *Om paradiset och makten USA och Europa i den nya världsordningen*. Resonemanget utifrån denna kretsar kring styrka och svaghet och ligger till grund i varför USA anföll Afghanistan och Irak.

Studiens tyngdpunkt berör till största delen Kagans realistiska tankegångar och av den orsaken har två avsnitt införlivats i uppsatsen. Det ena berör ett motsatt synsätt av Kagans realism. Det andra berör en fördjupning i riktningarna realism, geopolitik samt idealism. Detta för att framkalla en bred och trovärdig bas genom hela studien.

Problemformuleringar

- 1a. Vilka är grundstenarna i Kagans teori?
- 1b. Hur skiljer sig Kagans grundsyn gentemot den idealistiska?
- 2a. Hur påverkar, enligt Kagan, USA:s militära styrka dess beteende på den internationella arenan?
- 2b. Hur ser Kagan USA:s kommande engagemang på den internationella arenan?

Teori

*En definition av en realist är att denna lägger avgörande vikt vid maktförhållandet och nationella säkerhetsbehov i internationell politik, där det saknas en gemensam myndighet.*⁹

När det gäller studiens teorianknytning vilar denna till största delen på ett realistiskt fundament. Vilket tidigare nämnt är Robert Kagan en av de mest inflytelserika realisterna och hans resonemang genomsyras av nedanstående grundval.

Den realistiska skolbildningen har sina rötter i det antika Grekland, där bl.a. Thukydides skildringar av konflikten mellan Sparta och Aten ses som en startpunkt för realismen.¹⁰ Öyvind Österud skriver i *Statsvetenskap, introduktion i politisk analys* att realismen som inriktning i internationella studier under 1930 och 1940-talen fick sitt genombrott i motståndet mot idealismen¹¹. Realisterna ansåg att den internationella idealismen var verklighetsfrämmande, illusionsskapande samt övertäckande. Motsättningarna grundades i tolkningarna av Nationernas Förbund efter det första världskriget, där idealisterna menade att förbundet var ett hinder mot krig och starten på en världsregering. Realisterna ansåg istället det fortfarande fanns en arena där staterna kunde driva sina intressen. Nationernas Förbunds sammanbrott under 1930-talet blev realisternas huvudskäl, men motsättningar fanns redan vid planeringen av världsorganisationen 1920. Österud menar att britterna hade en mer känslökall realistisk iakttagelseförmåga än den allmänna amerikanska utgångspunkten när de beskådade Nationernas Förbund som en planerad stormaktskonflikt av berömda mått. Den kritiska realismen anser Österud att man påträffar hos de båda filosoferna Niccolo Macciavelli och Thomas Hobbes, vilka anser att på andra sidan de idealistiska slöjorna finner man ren maktkamp¹². Macciavelli är mest känd för verket *Fursten*.¹³ Hobbes kända verk *Leviathan*, nämns av författaren Sven-Eric Liedman i boken *Från Platon till kommunismens fall*.¹⁴

Österud skriver vidare att Hobbes anarki i internationella mellanhavanden ställde statsintresset och striden för nationell överlevnad i främsta rummet. Makt måste konfronteras med motmakt och allianspolitik. Enligt Österud, anser realisterna att idealisterna insveper maktpolitiken i helgonlika draperingar. Utifrån detta betraktelsesätt är realismen ett program

⁹ Öyvind Österud, *Statsvetenskap, introduktion i politisk analys* s.277

¹⁰ Lisbeth Aggestam, Kjell Engelbrekt, Charlotte Wagnsson, Mike Winnerstig, *Europeisk säkerhetspolitik* s.199

¹¹ Öyvind Österud, *Statsvetenskap, introduktion i politisk analys* s.279

¹² Ibid s.279

¹³ Niccolo Macciavelli, *Fursten*

¹⁴ Sven-Eric Liedman, *Från Platon till kommunismens fall* s.113

för en mer skeptisk uppriktighet, mindre falskhet samt dubbelmoral. Idealisterna däremot, menar att realismen gör skäl för en ohämmad maktpolitik.

Österud skriver vidare att realismen är ett program för avtäckning som vill visa maktens ansikte bakom den idealistiska förklädnaden.¹⁵ Realismens teorier är att intressekampen är statssystemets fundament i internationell politik och att moral är en avkastning av maktförhållanden och inte omvänt, dessutom att teori härrör ifrån politisk praktik och inte tvärt om. Realismen talar ytterligare om att historien i stort är orsaksbestämd och att idealistiska föreställningar spelar en helt obetydlig funktion. Realismen har i sina extrema former korrigerats ur flera vinklar. Dels filosofiskt, eftersom realismen som definitiv lära tycks undergräva sig självt, då den förenklas till ett maktpolitiskt verktyg. Även begreppsmässigt och undersökande, eftersom teorin om ett klart ”nationellt intresse” är komplicerad att utgå från samt underbygga.

Likaså ur en erfarenhetsmässig horisont har realismen korrigerats, därför att den extrema realismen varken ger utrymme för mångfalden av intressen och aktörer på den internationella arenan samt den nationella. Dock har realismen åtnjutit stor genomslagskraft under 1940 och 1950-talet, p.g.a. Nationernas förbunds kollaps, andra världskriget samt det kalla kriget.¹⁶

Metod

Vilket nämnts tidigare är denna studie fokuserad kring att pröva hur realisten Robert Kagan förklarar de amerikanska anfallen mot Afghanistan och Irak, d.v.s. hur hans realistiska resonemang förklarar anfallen. Studien kommer därför att formas utifrån att världen är i ständig förändring och därför blir valet av en kvalitativ ansats enkelt. Det handlar att utifrån ett realistiskt perspektiv sätta sig in i ett problem och försöka förstå detta. Sharan B Merriam redogör i boken *Fallstudien som forskningsmetod* att den kvalitativa forskningen har som utgångspunkt att det existerar ett antal olika verkligheter och att vår värld inte är objektivt utformad. Hon skriver att den snarare är en funktion, varsebildning och ett samspel mellan människor. Vidare redogör hon för att verkligheten är en subjektiv historia som inte behöver mätas utan snarare tolkas.¹⁷

¹⁵ Öyvind Österud, *Statsvetenskap, introduktion i politisk analys* s.280

¹⁶ Ibid s.280

¹⁷ Sharan B Merriam, *Fallstudien som forskningsmetod* s.31

Studiens tyngdpunkt berör till största delen Robert Kagans resonemang kring styrka och svaghet i boken *Om paradiset och makten USA och Europa i den nya världsordningen*. Det handlar om att försöka sätta sig in i och försöka förstå Kagans resonemang kring detta och därför används hela hans bok. Valet att använda hela Kagans bok har även gjorts för att skapa bred trovärdighet, giltighet och stabilitet utifrån den snäva riktning realismen utgör. Dessutom berör Kagan företrädesvis i boken ett resonemang kring styrka och svaghet samt en ökande klyfta mellan USA och Europa, d.v.s. inte USA:s anfall mot Afghanistan och Irak. Med utgångspunkt i detta har valet gjorts att använda hela boken för att skapa en bred och trovärdig bas.

För att sedan behålla trovärdigheten genom studien har valet fallit på att införliva ett kritiskt avsnitt efter Kagans del. Avsnittet visar att det finns ett motsatt resonemang till Kagans, d.v.s. där bilden av USA och den internationella arenan ses ur ett mer idealistiskt perspektiv. Den starkaste kritiken i detta avsnitt framförs av författaren Emmanuel Todd, vilken precis som Kagan skriver i realtid, men förutom detta levererar stark kritik mot det amerikanska agerandet. Det kan understrykas att valet av Kagan och Todd dels är gjort för att de skriver i realtid, d.v.s. den tidsperiod vi befinner oss i, samt att bägge författarna befinner sig i främsta ledet i den genre de representerar.

Efter det kritiska avsnittet följer ett avsnitt vilket gör en fördjupning i skolbildningarna realism, geopolitik och idealism. Syftet med detta är att skapa en djupare inblick i respektive inriktningar samt klargöra varifrån företrädesvis Kagans resonemang härrör, men även belysa motsatsen till den realistiska/geopolitiska skolbildningen. Slutligen besvaras problemformuleringarna genom att de olika kapitlen kopplas samman och där Robert Kagans realistiska förklaring av det amerikanska beteendet fullbordar studien. Det kan även tilläggas att målet med detta upplägg varit att skapa objektivitet och trovärdighet. Genom att granska fakta utifrån flera författare och forskare ökas trovärdigheten och tyngden i studien. Detta trots att fundamentet utgörs av ett konservativt realistiskt resonemang.

Det skall avslutningsvis poängteras att Robert Kagan är docent vid "Carnegie Endowment for International Peace". Han är även månatlig kolumnist i tidningen "Washington Post" men arbetar även åt tidskrifterna "New republic" och "Weekly standard."¹⁸ Han har tidigare skrivit böckerna *American Power and Nicaragua 1997-1990* samt *Crises and Opportunity in American Foreign and Defence Policy*.¹⁹ Det sist nämnda har han skrivit tillsammans med

¹⁸ Bokförlaget DN, Robert Kagan, 031201 <http://www.bokforlagetdn.se/600/601.asp?AuthorId=5925>

¹⁹ Ibid <http://www.bokforlagetdn.se/600/601.asp?AuthorId=5925>

William Kristol, chefsredaktör för den nykonservativa tidskriften "the Weekly Standard."²⁰ Kagan är även en av grundarna till den konservativa tankesmedjan PNAC, d.v.s. "Project for the New American Century", där han också anses vara en av de ledande ideologerna.²¹ Det skall slutligen understrykas att boken *Om Paradiset och makten USA och Europa i den nya Världsordningen* bygger på essän "Power and Weakness" från år 2002, även denna är skriven av Kagan.²²

Man borde utifrån ovanstående ställa frågan om Kagans realistiska synsätt, med betoning på militär styrka, i allmänhet kan förklara konflikter mellan stater? Men också om den realistiska ansatsen är den mest lämpliga i att försöka förstå varför stater hamnar i krig med varandra? Dessa frågor kommer inte att besvaras i denna studie, men känns ändå förtjänta att lyftas fram.

Disposition

Uppsatsen är indelad i tre delar, där del ett utgörs av Inledning, syfte, problemformulering, teori, metod samt disposition. Den andra delen behandlar Robert Kagans bok *Om paradiset och makten Europa och USA i den nya världsordningen*. Även kritik mot Kagans realistiska tänkande samt tre avsnitt rörande realism, idealism och geopolitik presenteras, för att sätta in läsaren i kritiken samt de olika disciplinerna. Den tredje delen avslutar studien med en slutsats och en diskussion, där Kagans resonemang vävs ihop med föregående avsnitt

Del 2

Teori

Om paradiset och makten USA och Europa i den nya världsordningen

Inledning

I detta avsnitt presenterar och redogör jag för Kagans bok *Om paradiset och makten USA och Europa i den nya världsordningen* med mina egna ord. Avsnittet kan ses som en komprimerad redogörelse av Kagans bok, men också som en bred plattform för att kunna

²⁰ The Weekly Standard, 031205 http://www.weeklystandard.com/aboutus/bio_kristol.asp

²¹ Project for the New American Century, 031208 <http://www.newamericancentury.org/aboutpnac.htm>

²² "Power and Weakness by Robert Kagan" 031208
http://www.lander.edu/atannenbaum/Tannenbaum%20courses%20folder/POLS%20103%20World%20Politics/kagan_power_and_weakness_2002.htm

sätta sig in i samt förstå hans resonemang. Från och med denna sida är det mina ord som redogör, tolkar och sätter in läsaren i uppsatsens olika avsnitt.

Robert Kagan skriver i sin bok *Om paradiset och makten USA och Europa i den nya världsordningen*, att vi måste sluta uppträda utifrån att européer och amerikaner har en likartad syn på världen, eller att de ens lever och verkar i samma värld. Kagan redogör för att den stora frågan handlar om styrka, eller rättare sagt, den militära styrkan. Europa vrider sig bort från det Kagan beskriver som den oförädlade styrkan. Man vill istället gå bortom denna styrka mot en värld som hålls samman av regler, lagar, internationellt samarbete och transnationella förhandlingar. Han skriver vidare att Europa går mot ett ”postmodernt paradiset” präglad av fred och relativ rikedom, d.v.s. realiseringen av Immanuel Kants ändlösa fred.²³ Samtidigt lever USA kvar i en värld som är märkt av historien, i en Hobbeansk tillvaro där man utövar makt och där internationella lagar och regelverk är otillförlitliga. Man vidmakthåller den liberala internationella ordningen med sin militära styrka. Kagan skriver att man därför kan tycka att europeer är från venus och amerikaner från mars.²⁴ Han upplyser vidare att det inte är mycket som européer och amerikaner är överens om och att man förstår varandra mindre och mindre. Det finns en lång förhistoria till denna spricka, menar Kagan, och han redogör att man redan gått delade vägar när det gäller att göra nationella prioriteringar, bestämma hotbilden, anta utmaningar samt framställa och genomföra utrikes och försvarspolitik.²⁵ Det går utifrån ovanstående att ställa frågan om militär styrka och svaghet är en bra infallsvinkel i att mäta staters beteende? Det man med säkerhet kan säga är att militär styrka och svaghet är en av många infallsvinklar i att mäta beteende. Robert Kagan fokuserar i sitt resonemang starkt kring denna infallsvinkel, vilken stundtals uppfattas som ganska snäv. Emellertid anses Kagan vara en av dagens ledande realister och hans förklaringar borde därför ses som intressanta. Dessa kan även ligga till grund för vidare forskning i ämnet, i synnerhet eftersom han skriver både i realtid och ur ett historiskt perspektiv.

Kagan påstår att han som amerikan bosatt i Europa har lättare att se denna klyfta. Han redogör för att amerikaner och européer inte längre har samma strategiska kultur. Den europeiska vrångbilden, menar Kagan, i sin överdrivna form belyser hur Amerika är stämplat av en

²³ Robert Kagan, *Om paradiset och makten USA och Europa i den nya världsordningen* s.7

²⁴ Ibid s.7

²⁵ Ibid s.8

dödskultur. Denna kultur belyser ett våldspräglad samhälle där alla människor bär vapen och där dödsstraffet, enligt Kagan, skulle vara det dominerande. Han menar att de som inte gör dessa grova sammankopplingar dock är överens om att det finns djupa skillnader mellan Europa och USA i deras sätt att bedriva utrikespolitik. Förenta staterna skall, enligt Kagan, ha en tendens att tillgripa våld snabbare, medan Europa är mera inriktat på diplomati. Amerikaner har en tendens att se världen uppdelad i gott/ont och mellan vänner/fiender. Européer däremot, skall enligt Kagan, ha en mer invecklad bild av världen.²⁶ Vidare hävdar han att när amerikaner ställs inför verkliga motståndare/fiender, föredrar de hellre tvång framför övertalning. På samma sätt föredrar USA bestraffning och straffåtgärder före stimulans, en stimulans som skulle kunna leda till bättre beteende. Amerikaner, menar Kagan, föredrar piskan före moroten. Vidare menar han att amerikaner vill se definitiva resultat i de internationella sammanhangen, där det handlar om att problem skall lösas och hot skall röjas ur vägen. Han poängterar att amerikaner är mer fallna att agera på egen hand och därför mindre intresserade av att agera via internationella institutioner som exempelvis FN. De är också, enligt Kagan, mindre intresserade att samarbeta tillsammans med andra människor för att tillsammans uppnå förenade mål. Amerikaner är dessutom mer misstänksamma till den internationella rätten och är samtidigt mer villiga att agera utanför dess ramar när man finner detta nödvändigt, anser Kagan.²⁷ Han skriver vidare att européer har ett mer finslipat sätt när det gäller att handskas med problem. De använder sig av känsliga/subtila medel och knep och att de kan acceptera misslyckanden, men betonar även att de är mer tålmodiga när lösningar på problemen inte genast uppkommer. Vidare är européer, enligt Kagan, mer fredliga i sina sätt att handskas med problem och de föredrar förhandlingar och diplomati stället för tvång. Européer är också mer böjda att hänvisa till internationell rätt och mellanfolkliga konventioner och världsupinionen för att kunna lösa problem och konflikter, skriver Kagan. Européer använder också handel och ekonomiska medel för att knyta stater närmare varandra.²⁸ Kagan skriver även att européer är mer benägna att sätta igång processer för att kunna åstadkomma resultat och de tror att dessa processer till slut skall leda någonvart.²⁹ Kagan menar att denna illustration är av tvåfaldig karikatyr och har en stor portion av förenklingar och överdrifter. Han poängterar att det inte går att dra alla européer över en kam.

²⁶ Ibid s.8

²⁷ Ibid s.9

²⁸ Ibid s.9

²⁹ Ibid s.10

Han redogör för britternas amerikanska syn på styrka, till skillnad från ”övriga Europa” på fastlandet, vilken har att göra med de starka band USA och Storbritannien har ur ett historiskt perspektiv. Vidare kan man, enligt Kagan, inte blanda ihop fransmän och tyskar, där fransmännen beskrivs som stolta och självständiga, men också osäkra. Tyskarna har sedan slutet på andra världskriget uppvisat en blandning av självförtroende och bristande självkänsla. Han skriver också att öst och Centraleuropa har en helt annan historietveckling än grannarna i Västeuropa. Även närheten till det Kagan beskriver som det ryska väldet har gett dessa stater en mer amerikansk präglad syn på de Hobbeanska verkligheterna. Olika betraktelsesätt kan även skönjas inom samma nation, där franska Gaullister och socialister nämns. I USA är demokraterna mer europeiska till sin natur än republikanerna, skriver Kagan. Han nämner Collin Powell (USA:s utrikesminister) som kan tyckas vara mer europeisk än sin kollega Donald Rumsfeld (USA:s försvarsminister). Han redogör för ett stort antal amerikaner, speciellt inom den intellektuella eliten, som är oroliga för den hårda amerikanska utrikespolitiken, precis som vissa européer. Samtidigt finns det, menar han, européer som tycker om styrka på samma sätt som amerikaner. Kagan skriver att dessa karikatyrer fångar upp en viktig realitet och denna innebär att Europa och USA är olika. Donald Rumsfeld och Collin Powell har mera gemensamt, jämfört med Collin Powell och exempelvis någon av utrikesministrarna i Frankrike, Tyskland eller Storbritannien. Han skriver att när det gäller brukandet av maktmedel så har demokrater och republikaner en mer samfäll syn jämför med ett flertal européer. Vidare belyser han att på 1990-talet var liberalerna mer benägna att tillgripa våld och mer manikeiska i sin syn på världen än de flesta av deras europeiska motsvarigheter. Han skriver att Clintonadministrationen bombade både Sudan, Afghanistan och Irak och understryker att de flesta europeiska regeringar inte hade gjort detta. Vidare, menar han, att de flesta europeiska regeringar var förskräckta över den amerikanska militarismen. Han redogör för hur i oktober 2002 en majoritet av demokraterna stödde den resolution som kom att innebära att USA skulle gå i krig mot Irak, medan deras politiska motsvarigheter i Europa, d.v.s. i Frankrike, Tyskland, Italien, Belgien och Storbritannien var häpna och till viss del oroade betraktare.³⁰ Kagan frågar sig vad som är grunden till dessa skilda strategiska perspektiv och han menar att denna fråga har fått för lite uppmärksamhet på senare år.³¹ Han skriver att belästa individer på båda sidor om Atlanten har förnekat förekomsten av skillnader och viftat bort meningsskiljaktigheter, där man menar att spänningar har figurerat förr inom atlantpakten. Han anser dock att de som tagit dagens

³⁰ Ibid s.11, 12

³¹ Ibid s.12

skillnader på större allvar, särskilt i Europa, har varit mer intresserade av att ge sig på USA snarare än att försöka begripa varför USA handlar som det gör, men också att förstå varför Europa handlar som det gör. Kagan understryker att det är dags att se bortom förnekandet och dess anklagelser och istället försöka skåda problemet i vitögat. Dessa skillnader kommer inte ur det Kagan beskriver som den europeiska eller amerikanska nationalkaraktären. Istället, menar han, att européernas fredliga karaktär och fredliga strategiska kultur skulle vara ett nytt fenomen och att detta har utvecklats bort ifrån en annan strategisk kultur, som Kagan menar var det förhärskande i Europa i flera århundraden fram till första världskriget.³² Han skriver vidare att grunden till dagens europeiska syn på världen samt grunden till EU, kan spåras tillbaka till upplysningstiden. Han poängterar att Europas stormaktspolitik under 300 år inte har följt det han beskriver som framsynta utkast, som hade skisserats av filosoferna och fysiokraterna. När det gäller USA, skriver Kagan, är det inget tidlöst till dagens betydande förtroende till styrka som ett medel i internationella sammanhang samt att tyngdpunkten hellre ligger på ett unilateralt handlande istället för på folkrätt. Han redogör vidare för att Amerika också är en avkomma av upplysningen och att det nya Förenta Staterna var det stora hoppet för upplysta européer som inte litade på sin egen kontinent och där de såg Amerika som den plats där humanitet och förnuft skulle kunna utvecklas fortare än någon annanstans.³³ Kagan beskriver den amerikanska utrikespolitiken och menar att under det senare 1700-talet förhärskade amerikanska statsmän, jämfört med dagens, handels välsignelser som ett mjukmedel mot internationella stridigheter. Man hänvisade också till, enligt Kagan, folkrätten och världsoptionen mot det nakna våldet.³⁴ Kagan skriver att USA vid den tiden hävdade sin styrka mot de svagare folken på den nordamerikanska kontinenten, men i förhållande till de europeiska jättarna så utgav man sig för att avstå från den råa styrkan och angrep istället de europeiska jättarnas maktpolitik (på 1700 och 1800-talet). Kagan skriver att USA vid denna tid beskrev den europeiska politiken som föråldrad. Vidare anser han att vissa historiker haft en felaktig tolkning när de hävdade att den generation som grundade USA var utopisk. Även att denna generation skulle ha ansett att maktpolitiken var främmande, motbudande och förutom detta oförmögen att förstå maktens betydelse i utrikespolitiken. Washington, Alexander, Hamilton och Adams, menar Kagan, var alls inte några utopister. Han menar att de var väl medvetna om det han beskriver som maktpolitikens realiteter och att de kunde spela efter de europeiska spelreglerna när omständigheterna tillät detta, men även att de ofta önskat att de

³² Ibid s.12

³³ Ibid s.13

³⁴ Ibid s.14

kunnat medverka i högre grad i de maktpolitiska spelen. De visste också om att de var svaga och tillämpade därför, enligt Kagan, den svagares tillvägagångssätt för att få sin vilja igenom.³⁵ Han skriver att de kritiserade den s.k. maktpolitiken och visade sin motvilja mot krig och militär styrka, d.v.s. på de områden där de var underlägsna de europeiska jättarna.³⁶ De lovprisade också, skriver Kagan, handelns välsignelser, d.v.s. det område där amerikanerna var mer jämbördiga. De återopade även den internationella rätten, vilket är det bästa medlet för att reglera staters beteende. Detta för att de var väl medvetna om att det var det enda sättet för att kunna hålla tillbaka Storbritannien och Frankrike, skriver Kagan. Han skriver att den senare generationens amerikaner vilken har mycket större makt och inflytande på den globala scenen, inte alltid varit förtjusta i denna behärskade, likformade aspekt av internationell rätt. Han skriver vidare att under 1700 och 1800-talet var det de europeiska jättarna som inte alltid ville beläggas med hinder.

Kagan redogör vidare för att amerikaner och européer idag bytt plats och synsätt, och detta beror på, menar han, att maktbalansen har ändrats mycket dramatiskt. Han skriver att när USA var svagt så praktiserade man den svages strategi och den list som detta innebär. Idag när USA är en mycket mäktig stat agerar man som mäktiga stater gör, poängterar Kagan.³⁷ Samma sak gäller för de europeiska staterna som när de var kraftfulla trodde på styrka och krigarära, men som idag ser på världen med den svagare maktens ögon, skriver Kagan.³⁸ Han menar att utifrån dessa två olika ståndpunkter så är det naturligt att man har olika bedömningsgrunder, d.v.s. olika synsätt på hot samt medel för att bemöta dessa. Man har även olika syn på betydelsen av folkrätt och internationella institutioner. Kagan skriver att det har öppnats ett svalg mellan Förenta Staterna och Europa, men att skillnaden i styrka bara är en viktig del av tolkningen till detta svalg. Han skriver också om den maktobalans som kommit till, vilken har medfört att en djup ideologisk klyfta gjorts öppen. Detta beror bl.a. på de historiska erfarenheter som gjorts under det senaste århundradet, vilket kulminerade i den europeiska unionen, skriver Kagan. Vidare att européerna har utvecklat en rad grundregler och ideal rörande den militära styrkan, vilka Kagan menar skiljer sig från USA: s. Amerikanerna har inte heller i samma utsträckning upplevt européernas erfarenheter. Han skriver att det strategiska svalget som delar Europa och USA verkar vara större än vid någon annan tidpunkt och att det fortsätter att utvecklas i oroande takt. Detta beror, menar han, på att

³⁵ Ibid s.14

³⁶ Ibid s.15

³⁷ Ibid s.15

³⁸ Ibid s.16

de ideologiska och materiella olikheterna förstärker varandra. Han menar att den söndring som dessa skapar tillsammans kan vara definitiv³⁹.

Det intressanta i detta kapitel är Kagans argumentation kring styrka och svaghet. Resonemanget bygger på att svaga och starka stater beter sig olika åt i internationella relationer och kan uppfattas som en alltför enkel infallsvinkel. Jag anser dock att det är ganska originellt och intressant. I synnerhet eftersom USA gått från svag till stark stat och att Europa haft en motsatt utveckling. Kagans resonemang känns dock tidvis ganska tunt och förenklat och detta beror delvis på hans beskrivning av USA och Europa som enhetliga kontinenter. Jag menar att Europa och USA är mer mångfacetterade än vad Kagan vill påskina. Han nämner dock en viss skillnad i karaktär mellan de europeiska staterna.

Styrkegapet mellan USA och Europa

I nedanstående avsnitt måste man fråga sig om det går att urskilja en realistisk ansats i Kagans resonemang? Det framgår ganska klart i detta kapitel och i hela Kagans resonemang att Kagan är realist, vilket jag även berör i slutet av kapitlet. Fokus i resonemanget kretsar kring att militär styrka är nödvändig för att överleva på den internationella arenan samt att internationella organisationer saknar betydelse. Men det finns även tendenser till en god och ond variabel i hans tankegångar. Detta kan förenklat beskrivas som att han ser USA som en god och nödvändig stat, vilken ibland nödgas ta itu med onda imperier och skurkstater på den globala arenan.

Kagan skriver att Europa har gått tillbaka som militär stormakt och detta kan spåras tillbaka till första världskriget som varade mellan 1914 till 1918.⁴⁰ Detta krig menar han förstörde tre av fem stormakter i Europa, d.v.s. Tyskland Österrike-Ungern och Ryssland. Han beskriver dessa stater som de stora bjässarna, från 1871 och framåt. Det första världskriget blev dock ett hårt slag för ekonomierna i Europa och man kom att bli beroende av amerikanska banker, skriver Kagan. Frankrike och Storbritannien tappade även sin glöd efter detta krig tills de på nytt kom att församlas under Winston Churchill 1939, men att det då var för sent att slippa undan ett nytt världskrig, understryker Kagan. Han menar att Storbritannien efter det första världskriget stapplade efter att nästan en hel generation unga män gått under i skyttegravar

³⁹ Ibid s.16

⁴⁰ Ibid s.17

och på slagfälten.⁴¹ Samtidigt kämpade Frankrike med att upprätthålla en militär styrka för att eventuellt hålla tysk vedergällning stången.⁴² Vidare redogör han för hur mellankrigstiden i Europa utmärktes av försök att komma bort från maktpolitiken, eller som Kagan uttrycker det, göra en dygd av svagheten. Man satt nu sin tillit till den kollektiva säkerheten och inte till maktpolitiken och detta gestaltades av Nationernas Förbund. Han redogör för att Nationernas Förbund inte fungerade p.g.a. att dess medlemmar saknade både makten och viljan.⁴³ Den kollektiva säkerheten kom enligt Kagan att gengäldas av en s.k. eftergiftspolitik. Detta p.g.a. att Tyskland växte sig starkare i Europa. Strategin i eftergiftspolitik, skriver Kagan, byggde på svaghet. Han beskriver denna svaghet som att den härrörde mindre från en verklig oförmåga att hålla den tyska militära styrkan i schack, än som han säger den förklarliga fruktan för ett nytt storkrig på europeisk mark.⁴⁴ Summan av eftergifterna kom att bli att Hitler kunde rusta så pass mycket att de andra stormakterna var oförmögna att avskräcka eller besegra honom. Detta medförde att han till slut kunde slå till, understryker Kagan.⁴⁵ Kagan skriver därtill att om det första världskriget försvagade de europeiska stormakterna, innebar det andra världskriget slutet för de europeiska staterna som stormakter.⁴⁶ Kagan menar att de fick retirera från kolonierna i Afrika och Mellanöstern, efter mer än fem århundraden av kolonialt herravälde.⁴⁷ Vidare, understryker han, att dessa strategiska brohuvuden togs över av USA. Han fortsätter med att många inflytelserika amerikaner trodde att Europa skulle bli en tredje kraft, vilken skulle ha kunnat stå emot Sovjetunionen. Detta på ett sätt som skulle ha medfört att USA kunnat dra sig tillbaka från Europa. Kagan menar att så inte blev fallet utan USA tog över facklan som världens ledare från Europas frusna händer.⁴⁸ Europa blev nu bundet av USA, skriver Kagan, under de följande 50 åren.⁴⁹ Vidare, klarlägger han, att europeiska stormakter som tidigare haft en räckvidd över stora delar av jordklotet, nu inte nådde utanför kontinenten. Han poängterar att uppgiften för dessa stater under det kalla kriget var att försvara sitt eget territorium, tills det att amerikansk trupp anlände. Kagan skriver att européerna var svåra att förmå till att ens göra detta. Han belyser en europeisk ovilja till att satsa mycket mer på sin egen militär, vilket flera amerikanska administrationer tyckt varit nödvändigt. Detta har varit en ständig stötesten i det

⁴¹ Ibid s.17

⁴² Ibid s.18

⁴³ Ibid s.19

⁴⁴ Ibid s.20

⁴⁵ Ibid s.21

⁴⁶ Ibid s.22

⁴⁷ Ibid s.23

⁴⁸ Ibid s.23

⁴⁹ Ibid s.24

transatlantiska förhållandet, enligt Kagan. Ända från grundandet av Nato fram till Ronald Reagans ämbetsstid har amerikanska kongressledamöter ansett att Europa skall satsa mer på sitt försvar, d.v.s. att man skulle dela på den ekonomiska bördan.⁵⁰ Vidare, menar han, att Europa har varit nöjda med att trygga sig till skyddet som den amerikanska krigsmakten kunnat erbjuda i tron att den ömsesidigt säkerställande förintelsen mellan väst och öst, skulle fungera som garant för säkerheten i Europa. Han klarlägger också att efter andra världskriget var de europeiska staterna allt för svaga för att bygga upp ett eget försvar. Han poängterar dock att när de europeiska ekonomierna återhämtade sig, var européerna inte speciellt intresserade av att satsa mer på försvaret. Kagan menar att det amerikanska kärnvapenparaplyet har tagit gnistan ur européerna, d.v.s. sporren att satsa mer för att åter bli stormakter. Denna beroendets psykologi, menar Kagan, var ett ofrånkomligt faktum under det kalla kriget och kärnvapnets tidsperiod.⁵¹ Vidare redogör han för varför den europeiska svagheten inte ansågs vara ett problem under det kalla kriget och att detta, anser han, berodde på unika geopolitiska omständigheter i konflikten. De båda supermakterna stod på var sin sida av Europa som fungerade som själva skådeplatsen för kraftmätningen mellan kapitalism och kommunism, betonar han. Vidare menar han att européerna fick behålla sitt internationella inflytande, men även erhålla en stor internationell aktning, än vad den militära dugligheten tillät. Han klarlägger även att under det kalla kriget var USA:s taktik fokuserad kring atlantpakten, där det handlade om att vidmakthålla västs samstämmighet och gemenskap. Detta kom att öka tyngden i europeiska utgångspunkter när det bl.a. gällde globala spörsmål, samt att detta i sin tur kom att ge både européer och amerikaner en överskattad illustration av europeisk makt, skriver Kagan. Vidare skriver han att denna uppfattning bestod ända in på 1990-talet. Han belyser konflikterna Balkan, där han anser att USA fått fortsätta att prioritera sina intressen i Europa.

Kagan redogör även för utvidgningen av nya Natomedlemmar från öst och för segern i det kalla kriget samt ytterligare för byggandet av ett helt och fritt Europa. Detta menar han på samma sätt var ett storartat europeiskt projekt som kvarhöll Europa närvarande inom amerikansk politik och strategisk planering.⁵² Han nämner likaså det han kallar för det gamla löftet om ett *nytt* Europa, där staterna i Europa skulle knytas samman i en politisk och ekonomisk enhet, genom fördraget i Maastricht. Många hade där hoppats att Europa skulle bli

⁵⁰ Ibid s.25

⁵¹ Ibid s.25

⁵² Ibid s.27

nästa supermakt och inte bara ekonomiskt och politiskt, utan även militärt, menar Kagan. Vidare klarlägger han att under 1990 talet kunde européerna alltså vara karska och hävda att ett starkt Europa skulle återupprätta den multipolaritet, som omintetgjorts under det kalla kriget. Han skriver vidare att många amerikaner instämde med att en europeisk supermakt var framtiden. Enligt Kagan, förutspådde författaren Samuel P Huntington att enandet i den europeiska unionen skulle bli ett viktigt steg mot att möta den amerikanska hegemonin och dessutom leda till en multipolär framtid.⁵³ Hade Europa förverkligat denna förpliktelse, menar Kagan, att världen idag hade sett ut på ett annat sätt.⁵⁴ Relationen mellan USA och Europa hade byggts på likvärdig styrka istället för som nu där de stretar med sina stora olikheter. Vidare hade en anpassning varit till fördel för bägge parter, där Europa skulle ha kunnat överta ansvaret för den världsomspännande säkerheten, men också att USA bevarat en större aktning till Europas intressen i sin egen utrikespolitik. Kagan menar att Europa inte har infriat detta löfte och belyser att på det ekonomiska och politiska planet har EU gjort stora framsteg och menar att det förenade Europa blev en ekonomisk stormakt som höll jämna steg med USA och Asien. Han poängterar dock att slutet på det kalla kriget inte har inneburit att militär styrka spelat en mindre roll jämfört med ekonomisk styrka, men även att européerna upptäckt att den ekonomiska makten inte automatiskt kan översättas i strategisk och geopolitisk makt. USA, menar han, drog ifrån Europa när det handlade om makt på den internationella arenan.⁵⁵ Kagan skriver att 1990-talet inte innebar någon framväxt av en europeisk supermakt utan en europeisk tillbakagång, och han betonar även den militära svagheten jämfört med USA. Kriget på Balkan och Kosovokonflikten visade på Europas militära oduglighet samt politisk oenighet. Den visade även i Kosovo en transatlantisk klyfta i militärteknologi och modern krigföring och att Europa saknade resurser att sätta in förband och stödja dessa på fiendligt land, till och med på den egna kontinenten, skriver Kagan. Han anser att Europas roll avgränsades till att fylla på med trupper efter att USA haft hand om de utslagsgivande momenten. Kagan beskriver hur ett antal européer formulerade saken, nämligen att amerikanerna lagar maten och européerna tar hand om disken.⁵⁶ Amerikanerna har satsat på ny militär teknologi för att minimera förluster, och att detta lett fram till en enorm militär styrka som kan sättas in över stora avstånd med mindre fara för trupperna, skriver Kagan. Det europeiska försvaret var, anser Kagan, mindre teknologiskt utvecklat och denna skillnad kom att öka under 1990-talet. Amerikanerna som har gjort stora framsteg inom krigföringen har

⁵³ Ibid s.27

⁵⁴ Ibid s.28

⁵⁵ Ibid s.29

⁵⁶ Ibid s.29

blivit mer benägna att gå i krig, jämfört med Europa som inte kunnat anfalla på betryggande avstånd.⁵⁷ Kagan klarlägger att dessa brister var kända redan under det kalla kriget. USA skapade under det kalla kriget en militärmakt som kunde sättas in på flera platser samtidigt.⁵⁸ Han redogör för att Europas roll var annorlunda och gick ut på att försvara sig självt och att stå emot ett sovjetiskt angrepp, d.v.s. ingen offensiv roll. Kagan menar att för ett flertal europeiska stater innebar detta att man höll stora landstridskrafter, vilka skulle möta den sovjetiska krigsmakten. Detta innebar, enligt Kagan, att man inte satsade på mobila enheter som kunde transporteras till avlägsna platser, d.v.s. tvärt om jämfört med USA. Kagan redogör vidare för att de europeiska folken inte varit beredda på att satsa mer på försvaret för att ånyo återta positionen som stormakt.⁵⁹ De europeiska väljarna har varit skeptiska till att betala för styrkor som både kan sättas in i samt utanför Europa, därtill med amerikanskt bistånd, skriver Kagan. Han redogör för Sovjetunionens kollaps och menar att Europa skulle ha kunnat utöka sitt verkningsområde, men anser att européerna såg detta som en s.k. fredsutdelning. Vidare innebar det kalla krigets slut, för många européer, slutet på strategi samtidigt som man lovade att återupprätta Europa som global stormakt, skriver Kagan. Han beskriver även hur de europeiska försvarsutgifterna sjönk och hur den europeiska militära styrkan kom att bli efter, jämfört med USA: s. I USA innebar det kalla krigets slut att militärutgifterna stod still eller minskade något under 1990-talet. Försvarsutgifterna, menar han, låg kvar på samma nivå.⁶⁰ Efter Kuwaitkriget skar USA ner på styrkorna som man haft sedan det kalla kriget, men inte fullt så drastiskt, skriver Kagan. Kagan redogör också för att flera amerikanska administrationer från George Bush och Bill Clinton inte glömt strategin utan fortsatt att utgå ifrån att USA kan behöva utkämpa och vinna två krig i två olika världsdelar samtidigt. Han menar att denna regel inte har övergivits av de amerikanska civila och militära ledarna, som menar att USA måste vara berett att föra krig både i Korea och Persiska Viken på samma gång. Kagan menar utifrån detta att USA sätts i en annan division jämfört med Europa. Ett Europa som han menar inte ens kan utföra ett krig i närheten och ännu mindre två stora krig hundratals kilometer bort.⁶¹ Kagan skriver att USA: s militära styrka inte har någon historisk likhet. En styrka som efter det kalla kriget kan sättas in varhelst i världen. Han belyser hur USA: s styrka ökade när sovjetväldet kollapsade och att denna styrka fortsättningsvis kunde brukas i en värld utan en

⁵⁷ Ibid s.30

⁵⁸ Ibid s.31

⁵⁹ Ibid s.32

⁶⁰ Ibid s.33

⁶¹ Ibid s.33

hotfull motståndare. Vidare att i den unipolära värld som vi nu befinner oss i är USA mer berett att använda våld utomlands.⁶² Kagan redogör också för att avsaknaden av den sovjetiska krigsmakten har medfört att USA i stort sett kan ingripa var man så vill. Detta har visat sig i både under Bush och Clintonadministrationen att USA har intervenerat mer än under det kalla kriget. Ingripanden där den nya tekniken har spelat en stor roll i krigföringen, skriver Kagan. Han skriver slutligen att slutet det kalla kriget har vidgat gapet än mer mellan den europeiska och amerikanska styrkan.⁶³

Kärnan i detta kapitel belyser hur de europeiska staterna gått tillbaka som stormakter och hur ledarrollen tagits över av USA. Även här klarlägger Kagan vikten av militär styrka och han sätter även liten tilltro till Nationernas Förbund. Redan här kan man skönja realistisk ansats, där den militära styrkan i första ledet och där NF ses som den svages alternativ. Jag anser att Kagan tydligt visar vad han sätter tilltro till, vilket gör att han tidvis förenklar eller avfärdar viktiga institutioner, som i fallet med NF.

Kagan ser världen utifrån en realists perspektiv och jag menar att detta är intressant p.g.a. han belyser hur Europa skyddats av det amerikanska kärnvapenparaplyet under ett halvt sekel och hur européerna vant sig vid detta. Jag anser att detta resonemang stämmer och historien har lett oss in i ett unipolärt tillstånd, där USA är den dominerande staten. Utifrån dagens positioner bedömer USA och Europa problem olika och detta, anser jag, vidgar gapet mellan kontinenterna.

Styrkan och svaghetsens psykologi

Kagan redogör för att starkare makter har ett annat sätt att betrakta världen jämfört med svagare.⁶⁴ Vidare att de bedömer hot/risker annorlunda och de har skilda toleransnivåer rörande osäkerhet samt att de bestämmer säkerhet olika. Han menar att de starkare staterna är mer villiga att använda tvång och våld som användbara medel i internationella relationer, jämfört med svagare stater. De starkare staterna, menar Kagan, kan förlita sig på våld i högre grad än vad de borde. Kagan beskriver en brittisk kritiker, vilken fokuserat på USA: s villighet att använda våld. ”Han skriver att om man har en hammare börjar till slut alla problem att te sig som spikar.” Men han redogör även för den svagare statens synsätt där han

⁶² Ibid s.34

⁶³ Ibid s.34

⁶⁴ Ibid s.35

menar att den som inte har en hammare inte heller vill att någonting skall likna en spik. Utifrån detta går det att ställa frågan om resonemanget kring styrka och svaghet rättfärdigar den starkare statens beteende? Jag anser att det inte går att rättfärdiga en stark stats beteende, men det går delvis att förstå. Kagan menar, i USA:s fall, precis detta eftersom han är proamerikansk i sina ståndpunkter samt att han indirekt ser USA som en nödvändig ledarstat för den fria världen. Man kan säga att med Kagans glasögon blir det amerikanska agerandet godartat, eftersom det gagnar goda ändamål.

Kagan anser vidare att styrkans och svaghetens psykologi inte är hela förklaringen till dagens olikheter mellan Europa och USA. Detta problem är inte nytt, skriver Kagan, utan existerade redan under det kalla kriget. Europa och USA hade på den tiden skilda uppfattningar om bl.a. kapprustningen mellan USA och Sovjetunionen samt amerikanska ingripanden i den tredje världen.⁶⁵ Han belyser *Gaullismen* i Frankrike och Tysklands *Ostpolitik*, som rörelser vilka under det kalla kriget gav uttryck om europeisk ära och handlingsfrihet, men också att dessa rörelser reflekterade USA:s politik som var alltför inriktad på konflikt. Kagan anser att under det kalla kriget var det USA som puffade för en hårdare politik och att européerna var motståndare till detta. Européerna menade att ryssarna skulle stillas i form av handel och politiska band samt med vidsynthet och tolerans, skriver Kagan. Han skriver att denna linje delades även av många amerikaner, speciellt under Vietnamkonflikten, då han poängterar att amerikanska ledare trodde att även de var tvungna att agera ifrån den svages ställning. Kagan klarlägger att Europas hållning till USA under det kalla kriget, d.v.s. avståndstagandet ifrån våld, reflekterade den europeiska svagheten i förhållande till USA. Europa var svagare militärt än USA och hade under det kalla kriget färre militära alternativ och var dessutom mer sårbart mot Sovjetunionen än USA.⁶⁶ Den europeiska linjen under det kalla kriget uppfattades av USA som en ny eftergiftspolitik och en återgång till fegheten från 1930-talet, anser Kagan, men att européerna såg detta som ett alternativ till den konfliktinriktade politik som USA bedrev⁶⁷. Han understyrker dock att under det kalla kriget var dispyterna mer taktiska än principiella, eftersom USA och Europa förlitade sig på varandra om Sovjetunionen skulle gå till anfall. Kalla krigets slut, menar Kagan, både vidgade styrkegapet mellan USA och Europa, men förstärkte olikheterna i strategiskt synsätt samt ändrade dispyternas natur. Han beskriver hur makthavare och analytiker på båda sidor om Atlanten var överens om hur

⁶⁵ Ibid s.36

⁶⁶ Ibid s.36

⁶⁷ Ibid s.37

amerikaner och européer såg på karaktären av hot. De var dock inte överens om hur dessa hot skulle bemötas. Kagan beskriver detta som en solskensanalys, och menar att USA och Europa under de senaste tio åren har haft allt fler dispyter i fråga om hot mot den internationella säkerheten och världsordningen.⁶⁸ Med detta resonemang som grund bör frågan ställas om skillnaden i styrka, precis som Kagan skriver, är den mest avgörande faktorn i de amerikansk/europeiska relationerna? Hela Kagans resonemang bottnar i betydelsen av militär styrka samt styrkeskillnader mellan stater på den internationella arenan. Det finns med stor sannolikhet andra faktorer, vilka emellertid inte Kagan ägnar någon större tid, som spelar en avgörande roll i de europeisk/amerikanska relationerna. De handlar bl.a. om kulturella, ekonomiska och geopolitiska skillnader, men jag anser att den militära faktorn är en av de mest betydelsefulla. Den borde dock inte fullt ut isoleras på det sätt Kagan väljer att göra.

Kagan skriver vidare att en av de största transatlantiska trätorna efter det kalla kriget har kretsat kring vilka nya hot som främst skall prioriteras. De amerikanska administrationerna har koncentrat sitt intresse för de s.k. skurkstaterna, d.v.s. de stater vilka George Bush benämnde som *ondskans axelmakter*, skriver Kagan. Vidare anser han att européerna haft en mildare syn på hotet som dessa regimer utgör. Han ställer sig också frågan varför européers och amerikaners bild av samma hot skiljer sig åt. Européer, menar Kagan, anser att amerikaner begär för mycket när det gäller att skapa heltäckande säkerhet, för att dessa levtt skyddande mellan två världshav. Européerna menar att de kan leva i närheten av ondskan och har gjort så i flera hundra år. Detta skulle innebära att de skulle se mildare på hot från exempelvis Saddam Husseins Irak eller Ayatollornas Iran osv. Kagan menar dock att denna kulturella förklaring är tunnare än vad den förefaller.⁶⁹ Han klarlägger att Förenta Staterna under sina första år levde i en värld av osäkerhet och omgärdad av europeiska kolonier och med en oavbruten fara att slitas isär av utländska krafter.⁷⁰

Vissa européer, anser Kagan, påstår att Europa har lidit under historiens gång och man skulle därför ha en större tröskel i fråga om lidande än USA, och därför en större tålmodighet gentemot hot. Kagan hävdar att det förmodligen förhåller sig precis tvärt om. Han skriver att allmänheten i Frankrike och Tyskland var mer skrädd för nazityskland och inte mer tolerant. Detta, skriver han vidare, bidrog till de s.k. eftergiftspolitiken under 1930-talet. Men han ger

⁶⁸ Ibid s.37

⁶⁹ Ibid s.38

⁷⁰ Ibid s.39

även en bra förklaring till Europas tolerant mot hot och menar att detta skulle bero på dess relativa svaghet. Styrkans och svaghetens olika psykologier, menar Kagan, kan bl.a. förstås utifrån följande: ”En man som är beväpnad med en kniv kan bestämma sig för att en björn som lufsar omkring i skogen utgör ett acceptabelt hot i så motto att alternativet-jaga björnen bara beväpnad med en kniv-faktiskt är mer riskabelt än att ligga lågt och hoppas att björnen inte går till angrepp.⁷¹ Men samme man som går beväpnad med en bössa gör förmodligen en annan bedömning om vad som utgör en acceptabel fara. Varför skulle han riskeras att sargas till döds om detta inte är nödvändigt?” Kagan menar att denna psykologi skiljer USA och Europa åt och beskriver hur en majoritet av européerna anser att hotet Saddam Hussein står för har varit mer acceptabelt än att gå i krig mot honom. USA däremot har i detta fall haft en lägre tolerans, poängterar Kagan. Vidare att denna tolerans sänktes efter 11 september och att dessa bedömningar är gjorda efter förmågan att lösa problem. Han belyser oförmågan att kunna handskas med hot och att detta leder till fördragsamhet, men det kan även leda till förnekande.⁷² Europeiska och amerikanska makthavare skiljer sig åt, menar Kagan, p.g.a. de hot som de sätter i fokus. Han skriver att amerikanerna benämner dessa hot som exempelvis skurkstater, terrorism samt spridning av massförstörelsevapen. Européer, menar han, talar om utländska utmaningar, där migration, etniska konflikter, fattigdom, miljöförstöring och organiserad brottslighet kan nämnas. Vidare påskiner han att européer är mer bekymrade över de frågor som de anser sig kunna lösa, med hjälp av stora summor pengar och politiskt engagemang.⁷³ Kagan menar att Europa är koncentrerat kring frågor där dess starka sidor kan komma till hands och inte kring områden som p.g.a. Europas svaghet inte kan lösas. Europa lägger idag mindre vikt kring råstyrka och militärmakt och fokuserar istället mer kring ekonomi och handel i sitt maktutövande, poängterar han. Europas och USA: s olika uppfattning är bara inte ett psykologiskt problem, utan det är, anser Kagan, en praktisk verklighet. En verklighet som bottnar i militär styrka samt den rådande världsordningen.⁷⁴ Han menar att stater som exempelvis Irak, vilka utgjort hot mot Europa, alltid utgjort ett större hot mot USA.⁷⁵ Kagan skriver att USA garanterat säkerheten i sex årtionden samt börjat att upprätthålla ordningen i mellanöstern och Östasien, kontinenter från vilka Europa retirerat. Han poängterar att när en stat som exempelvis Irak uppträder som ett verkligt hot så ingriper USA och detta är européerna medvetna om. Samtidigt poängterar han att européerna

⁷¹ Ibid s.39, 40

⁷² Ibid s.40

⁷³ Ibid s.41

⁷⁴ Ibid s.41

⁷⁵ Ibid s.42

efter det kalla kriget uppburit gratis säkerhet av aldrig skådat slag. Han skriver om hot utanför Europa som bara USA kan möta och därför har Irak, Nordkorea och Iran primärt sett inte varit en europeisk huvudvärk⁷⁶.

Utifrån detta beskriver Kagan Saddam Hussein som han menar inte utgör ett hot mot Europa utan istället USA, och att den transatlantiska skillnaden i styrka innebär att USA har uppgiften att hålla Saddam Hussein i schack.⁷⁷ Han understryker att både européer och amerikaner är överens om att så är fallet, men även Saddam Hussein är/var medveten om denna styrka och därför anses USA vara huvudfienden, skriver Kagan. Denna ordning, menar han, kan skönjas runt om i världen, d.v.s. där USA är den primärt starkare staten.

Kagan skriver vidare att USA:s bredvillighet och styrka att ta på sig ansvaret för att skydda andra stater, medför att USA blir den enda måltavlan och att de flesta européer varit tillfreds med detta. Han skriver vidare att många fler amerikaner än européer är oroade över hot bl.a. från Iran, Irak och Nordkorea, detta för att USA är bland de första stater att bli inblandad om en internationell kris skulle blossa upp.⁷⁸ Han belyser även opinionsundersökningar vilka visar att amerikaner oroar sig mer för den globala säkerheten än européer, vilka han anser mer bekymrar sig för global uppvärmning.

Kagan beskriver USA som en internationell sheriff och att detta inte uppskattas på alla håll⁷⁹. Vidare att denna sheriff försöker upprätthålla ordningen i en laglös värld, där skurkar måste avskräckas eller tillintetgöras. Kagan anser att Europa går att likna vid salooninnehavaren och USA vid sheriffen. Skurkarna, menar Kagan, skjuter inte salooninnehavare, utan sheriffer.⁸⁰ Ur salooninnehavarens synsätt så kan även sheriffen uppfattas som hotande, t.o.m. mer hotande än skurkarna. I synnerhet när dessa bara befinner sig i saloonen för att ta en drink, skriver Kagan.

Kagan skriver att efter den 11 september 2001, när amerikanerna började se bortom uppgiften att ta itu med Al-Qaida och Usama bin Ladin, drog sig européerna tillbaka⁸¹. Han beskriver det som den svages och den starkes världsbild och hur man uppfattar och löser problem. Han understryker att européerna jämfört med USA är svagare och man därför önskar upphäva de hänsynslösa lagar som styr den hobbeanska världen där styrka betyder allt.⁸² Han skriver att detta inte alls är konstigt utan svagare makter har handlat på detta sätt sedan urminnes tider.

⁷⁶ Ibid s.42

⁷⁷ Ibid s.43

⁷⁸ Ibid s.44

⁷⁹ Ibid s.44

⁸⁰ Ibid s.45

⁸¹ Ibid s.46

⁸² Ibid s.47

Detta är precis vad amerikanerna önskade sig när den europeiska maktpolitiken var det förhärskande. Vidare att det också var något som mindre stater i Europa längtade efter, men blev istället förlöjligade av bourbonska kungar och andra inflytelserika monarker, vilka istället kom att tala om "raison d'état", d.v.s. statsskäl⁸³.

Han redogör också för att den s.k. oenigheten märks i den transatlantiska dispyten mellan USA och Europa, bl.a. när det gäller den amerikanska unilateralismen och att Europa har anmärkningar mot USA: s sätt att handla på egen hand.⁸⁴ Han menar att européernas motstånd till unilateralismen bottnar i deras eget egenintresse⁸⁵ Européer har ingen förmåga att själva genomföra militära operationer och det är därför naturligt att man önskar att någon annan inte gör det man själv inte klarar av, understryker Kagan. Amerikaner vill visst agera med andra stater, menar Kagan, och ett sådant agerande har större möjlighet att lyckas. Men han poängterar också att om USA inte kunde handla självständigt, hade vi idag inte heller haft en transatlantisk diskussion, fokuserad kring den amerikanska unilateralismen. Européer fruktar den amerikanska unilateralismen och försöker begränsa den exempelvis genom FN, skriver Kagan⁸⁶. Han menar dock vidare att de stater som inte kan handla på egen hand önskar medel för att ha uppsikt över dem som kan. Kagan klarlägger vidare att ur ett europeiskt perspektiv så anses USA vara en godartad hegemon, men om den hindrar skapandet av regler som underlättar mindre staters trygghet anses den vara farlig. Detta, menar han, är en orsak till att multilateraliseringen under senare år börjat vara ett viktigt mål i den europeiska utrikespolitiken.⁸⁷

Kagan redogör också för att FN: s säkerhetsråd är den enda institution där exempelvis Frankrike kan stoppa USA: s agerande, förutsatt att USA väljer att infinna sig i säkerhetsrådet och ta del av de beslut som bestäms.⁸⁸ Han tillägger också att FN: s säkerhetsråd är en "ersättning" för européerna, en ersättning för den styrka som de saknar. Slutligen skriver han att Europa inte försökt att väga upp den amerikanska jättens växande makt med en egen. Europa vill heller inte riskera sin handel med USA genom formandet av en ekonomisk styrka och de vill heller inte liera sig med Kina, skriver han. Han redogör för att Europa har försökt begränsa USA:s makt utan att använda sin egen.

⁸³ Dagens Nyheter, "Européer och amerikaner lever i skilda världar" 041208, <http://www.google.se/search?q=cache:xfcIFOFMOBJ:www.dn.se/DNet/jsp/polopoly.jsp%3Fd%3D1194%26a%3D119853+raison+d%C2%B4etat&hl=sv>

⁸⁴ Rober Kagan, *Om paradiset och makten USA och Europa i den nya världsordningen* s.48

⁸⁵ Ibid s.48

⁸⁶ Ibid s.49

⁸⁷ Ibid s.49

⁸⁸ Ibid s.50

Kagan beskriver USA som ett vidunder med ett samvete men att dagens USA inte är Ludvig den XVI:s Frankrike eller George den III England.⁸⁹ Han redogör för att amerikaner inte rättfärdigar sitt handlande med något "raison d'état" och inte heller att de skulle hävda den starkares rätt. Inte heller likt Athenarna på Melos vilka, enligt Kagan, tillkännagav den starkes rätt framför resten av världen med orden: "*De starka härskar där de kan och de svaga uthärdar vad de måste*". Vidare menar Kagan att USA aldrig har anammat den gamla europeiska systemets grundregler eller tagit till sig den Machiavelliska uppfattningen. Han skriver vidare att i den mån amerikaner tror på makt så ses detta som en metod för att gagna den fria världsordningens grundregler. Amerikaner tror precis som européer på en förhoppning om ett mer välordnat världssystem där regler betyder mer än makt, poängterar han. Vidare att det var en sådan värld som USA önskade när européerna lovsjög den s.k. maktpolitiken.

Trots detta har amerikaner och européer delade perspektiv på världen och på den betydelse styrkan spelar, när det kommer till internationella relationer.⁹⁰

Kärnan i ovanstående kapitel handlar bl.a. om att starka och svaga stater betraktar världen olika och att man har skilda toleransnivåer. Kapitlet är mycket intressant och ovanligt, i synnerhet när Kagan redogör för styrkan och svaghetens psykologi med den s.k. björnjägarhistorien. Detta resonemang fortsätter sedan med den amerikanska intoleransen mot Irak, och detta är en direkt fortsättning av björnjägarhistorien. Resonemanget bottenar i att den som kan lösa problem ofta tar itu med dem. Jag tror att Kagan försöker övertyga läsaren att det amerikanska beteendet på den globala arenan är normalt, om man bara lyckas övertyga läsaren om att beteende och styrka är två sammanhängande beståndsdelar. Resonemanget är ganska enkelt och bör kritiseras för detta, men belyser samtidigt en verklighet vilken jag, precis som Kagan, anser bottenar i militär styrka. Jag tror precis som Kagan att när Irak uppträder som ett hot är det bara USA som kan ta itu med problemet. Jag anser likaså att USA är bland de första att bli inblandade om en stor kris skulle blossa upp och att USA är den främsta måltavlan på den globala arenan. Vidare menar jag, likt Kagan, att detta hänger samman med den amerikanska toleransnivån. Kanske kan man utifrån Kagans diskussion likställa USA vid en internationell sheriff vilken ibland uppfattas som mer hotfull, jämfört med skurkarna.

⁸⁹ Ibid s.51

⁹⁰ Ibid s.51

Ytterligare menar jag att det ligger en poäng i Kagans resonemang kring européernas oförmåga att genomföra militära operationer och att detta motstånd bottnar i den s.k. amerikanska unilateralismen. Visst kan det vara så att den som inte kan handla på egen hand önskar medel och uppsikt över den som kan. Det sist nämnda resonemanget kan uppfattas som en aning förenklat, men belyser än en gång skillnaden i styrka mellan USA och Europa.

Hypermakten

Kagan redogör här för att transatlantiska spänningar fanns redan innan George W Bush blev vald till president och även före den 11 september 2001.⁹¹ Dessa spänningar fanns redan under den första Bushadministrationen och under President Bill Clintons period. Stöttestenen kretsade på den tiden runt fallet Bosnien, anser Kagan. Han redogör för hur den första Bushadministrationen ansåg sig ha viktigare uppgifter på annat håll, medan européerna ville att man skulle agera i konflikten. Men det kom att visa sig att européerna inte skulle agera utan USA:s hjälp.⁹² Man kan således utifrån följande ställa frågan om den europeiska svagheten stärker USA:s position, men även om Kagan medvetet belyser Europa som militärt klent och tvekan för att förstärka sitt eget resonemang? Den europeiska militära svagheten, menar jag, stärker USA:s position på den globala arenan eftersom ingen stark motspelare väger upp den nuvarande amerikanska hegemonin. Resonemanget ligger helt i Kagans linje och han återkommer ständigt till hur den goda hegemonin i väst vaktar det postmoderna Europa samt upprätthåller ordningen på den internationella arenan, stundtals på ett utstuderat förstärkande sätt, men med bibehållen trovärdighet.

Kagan klarlägger vidare att många européer under Clintons ämbetsstid trodde att det rådde en transatlantisk samstämmighet.⁹³ Han skriver att det var under denna period som européerna började klaga över det amerikanska enväldet och högdragenheten. Det var under 1990-talet, menar Kagan, som européerna började anse att USA var en tyranniserande hegemon. Ett betraktelsesätt som dock Kagan sätter i relation med förre amerikanske utrikesministern Madelene Albrights sätt att läxa upp utländska regeringar runt om i världen.⁹⁴

Han fortsätter med att belysa Irakfrågan och att denna fråga splittrat européer och amerikaner mest under 1990-talet. Vidare menar han att amerikanerna velat ha en hård linje

⁹¹ Ibid s.52

⁹² Ibid s.52

⁹³ Ibid s.53

⁹⁴ Ibid s.53

med sanktioner och inte hävt dessa förrän Saddam Hussein lämnat makten.⁹⁵ Européerna har, enligt Kagan, föredragit en mjukare linje där ett bättre beteende uppnås via lockelser. Han skriver också att när Irak bombades i december 1998 skedde detta utan säkerhetsrådets fullmakt och att Storbritannien var den enda stat som stödde USA. Kagan understryker att Clintonadministrationen under sin sista tid vid makten betraktade Irak under Saddam Hussein som farligt och trotsigt och landet skulle därför inte återinföras i nationernas gemenskap.⁹⁶ Europa med Frankrike i spetsen tyckte precis tvärt om, skriver Kagan.

Under 1990-talet dök även andra stridsfrågor upp mellan USA och Europa och Kagan belyser det nya amerikanska missilförsvaret, vilket han menar, Bill Clinton tog det första steget att bygga. Européerna ansåg att detta system skulle urholka ABM avtalet och den s.k. doktrinen om ”garanterad förintelse”, vilken européerna sätter centralt för sin säkerhet.

Clintonadministrationen var också den som krävde immunitet för amerikansk militär personal, när denna ställdes inför den internationella brottsdomstolen, skriver Kagan. Där gick man, menar Kagan, från det multilaterala samförståndet efter påtryckningar från kongressen, vilken hade republikansk majoritet.⁹⁷ Han menar vidare att alla dessa händelser speglar en skillnad i Europas och USA:s politiska linjer ur ett mörkare faktum. Detta faktum visar att USA blivit mer unilateralt i sitt förhållande till världen efter det kalla kriget, poängterar han. Samtidigt menar han att européerna gjorde bemödanden i att konstruera ett internationellt rättssystem för att kunna möta en unilateralism av sådant slag.

Kosovokonflikten 1999, anser Kagan, har gett en tänkvärd anvisning i hur framtiden kan komma att bli. Han skriver att Natoalliansen höll ihop under kriget trots att den hade väldiga inre påfrestningar. Den stora amerikanska dominansen i krigföringen var, menar han, på två sätt besvärande för européerna.⁹⁸ Den första beskriver han som ett slag mot den europeiska äran och där kriget hade satt fokus på de europeiska styrkornas svaghet. Den andra kretsar kring det amerikanska inflytandet i hur kriget skulle bedrivas, samt även kring diplomatin både före och efter kriget.⁹⁹ Européerna ville ha ett uppehåll efter en kort tid in i kriget, medan amerikanerna önskade en mer bestämd linje, skriver Kagan. Kosovokriget utkämpades, menar Kagan, med amerikanskt material och efter amerikanska doktriner och att den europeiska militära svagheten resulterade i en svagare europeisk diplomati. Vidare menar han att denna

⁹⁵ Ibid s.54

⁹⁶ Ibid s.55

⁹⁷ Ibid s.56

⁹⁸ Ibid s.57

⁹⁹ Ibid s.58

europiska svaghet stärker USA:s position.¹⁰⁰ Han belyser svårigheterna med att vara överens inom den europeisk/amerikanska alliansen under Kosovokriget och att dessa juridiska frågor, som amerikanerna kallade problemen, var hinder inför en god planering/krigföring. Vidare skriver han att fem månader efter kriget, när Natos försvarsministrar möttes, anmärkte en av dem på att detta aldrig skulle göras om.¹⁰¹ Kagan skriver också att general Wesley Clark (USA:s och Natos amerikanske befälhavare under Kosovokriget¹⁰²) och hans chefer ansåg att detta pris var värt för att hålla ihop alliansen. En enighet som gick ut över militär effektivitet men som accepterades av USA p.g.a. Kosovokonfliktens speciella karaktär, anser Kagan. På samma sätt som under det kalla kriget var det för att försvara *väst/västblocket* som USA krigade på Balkan och att detta mål bestämde den amerikanska projekteringen, poängterar han.¹⁰³ Han anser att denna anledning kan vara en lämplig orsak till att utkämpa ett krig i Kosovo eller Bosnien, men att det väcker intressanta frågor om hur framtiden kommer att utformas. Kagan frågar sig om någon annan amerikansk militär befälhavare skulle göra samma bedömning under andra premisser samt understryker hur svårt det kan bli i framtiden för Europa och USA att agera tillsammans. Han ställer sig frågan hur ett sådant krig skulle utföras om kriget i sig inte var humanitärt. Vidare ställer han frågan om USA skulle ha tålamod med s.k. hämmande beslutsprocesser inom alliansen och om detta skulle innebära att USA väljer att agera ensamt.¹⁰⁴

Kagan skriver att svaret på dessa frågor kom efter 11 september, där amerikanerna haft föga intresse att agera via Nato. Han menar att under slutet av 1990-talet började de transatlantiska relationerna sakta lösas upp p.g.a. styrkeskillnader. Kagan belyser en amerikansk irritation över den hämsko man belades med under Kosovokriget, d.v.s. ett klent europeiskt deltagande militärt, men större engagemang vid juridiska frågor, vilket hindrade effektiv krigföring.

Kagan skriver att om Europa uppfört egna militära styrkor, hade en ny relation mellan USA och Europa grundats. En relation vilken byggts på en starkare europeisk militär förmåga och ett mindre beroende av amerikansk militär makt.¹⁰⁵ Europas försök att bygga upp en egen styrka/styrkor har varit pinsamma, skriver Kagan, och man har de senaste tre åren inte kommit någon vart. Detta misslyckande, menar Kagan, ställer en fråga och denna kastar ljus

¹⁰⁰ Ibid s.59

¹⁰¹ Ibid s.60

¹⁰² Ibid s.58

¹⁰³ Ibid s.62

¹⁰⁴ Ibid s.63

¹⁰⁵ Ibid s.64

på varför inte EU uppfört en egen militär styrka? En styrka som ”något lite” skulle balansera den amerikanska överlägsenheten, avslutar Kagan¹⁰⁶

I detta kapitel har Kagan bl.a. belyst de spänningar som finns mellan USA och Europa och att dessa har funnits sedan början av 1990-talet. Det mest intressanta i avsnittet är resonemanget kring Kosovokriget. Han menar att kriget utkämpades med amerikanskt materiel och amerikanska doktriner och jag anser att Kagan har helt rätt i sin argumentation. Vidare anser jag att Kagan har en poäng när han menar att den europeiska svagheten stärker den amerikanska ställningen på den globala arenan. I synnerhet när USA måste hjälpa till att lösa problem på den europeiska kontinenten. Vidare anser jag, precis som Kagan, att ett militärt starkare Europa blir mindre beroende av den amerikanska krigsmakten och på sikt kanske även skapar ett något jämnare balansförhållande i fråga om militär styrka. Det måste understrykas att man även i detta kapitel får en bild av ett Europa som helt saknar militär kapacitet. Detta bör kritiseras, men förklaringen ligger förmodligen i att Kagan skriver utifrån en amerikansk realistisk horisont.

Det postmoderna Paradiset

Europa skulle kunna bli en militär världsmakt att räkna med under förutsättning att det hade funnits en vilja till detta, menar Kagan. Han anser att Europa lätt skulle kunna investera tvåfaldigt så mycket pengar på försvaret som idag.¹⁰⁷ Han skriver vidare att amerikanska strateger under drygt 60 år ansett att Europa åkt snålskjuts på USA, när det handlar om militär styrka. Européerna satsar hellre sina pengar på välfärd än på försvar, poängterar Kagan. Det finns, enligt Kagan, ett europeiskt ointresse att stärka sitt försvar och istället förlita sig på amerikanska garantier. Frågan utifrån detta blir om den europeiska/amerikanska tvisten bottenar i två olika synsätt att studera världen? Fundamentet i hela Kagans resonemang bottenar i att USA har en realistisk och hobbeansk världsuppfattning, samtidigt som Europa åtnjuter USA:s beskydd. Detta bottenar vidare i storleken av militär styrka samt en förmåga att kunna ta itu och lösa problem. Med utgångspunkt i ovanstående, menar jag, uppfattas USA som realistiskt och Europa som idealistiskt.

¹⁰⁶ Ibid s.65

¹⁰⁷ Ibid s.66

Kagans anser ytterligare att dagens européer inte strävar efter makt utan de har utvecklat en annan syn på den militära styrkans funktion i de globala relationerna och att denna syn sträcker sig 60 år tillbaka i tiden.¹⁰⁸ Han skriver att européerna valt att förkasta maktpolitiken som ur ett historiskt perspektiv kastat Europa i fördärvet.¹⁰⁹ Vidare skriver han att USA har andra erfarenheter på detta område och därför inte delar det europeiska synsättet. Han understryker än en gång fundamenten i den strategiska europeiska kulturen och betonar bl.a. förhandlingar, handel, folkrätt istället för maktmedel. Lockelser istället för tvång samt ett multilateralt agerande istället för ett unilateralt. Han menar också att dagens europeiska strategiska kultur karakteriseras av ett medvetet fjärmande av Europas förgångna och det som maktpolitiken resulterade i. Han menar vidare att detta är ett resultat av européernas vilja att aldrig mer upprepa det förgångna.¹¹⁰ Han belyser ånyo att Europa lämnat det gamla maktpolitiska systemet och istället hittat ett nytt system för att bevara freden i internationella relationer och att detta tänkande delas av många människor runt om i Europa. Kagan citerar en brittisk diplomat som anser att Europa idag lever i ett s.k. postmodernt system som inte bygger på maktbalans, utan tillbakavisande av maktmedel samt regler för uppförande. I denna postmoderna värld har "raison d'état" och amoralen i Macciavellis tänkande istället kompenseras av ett moraliskt samvete.¹¹¹ Han anser att denna nya ordning nu är uppnådd och européerna har blivit befriade från maktpolitikens mentalitet och regelverk. De har gått ifrån den hobbeanska världen och istället trätt in i den Kantinska, d.v.s. Emmanuel Kants värld av "evig fred".¹¹² Han beskriver en helighet kring de medel som använts för att uppnå detta tillstånd.¹¹³ Han betonar än en gång fokuseringen kring diplomati, förhandlingar, tålmod, ekonomiskt samarbete, politiskt engagemang och lockelser snarare än bestraffningar och kompromisser istället för konfrontation. Han menar att dessa ingredienser bl.a. förde Tyskland och Frankrike närmare varandra.

Kagan redogör vidare för Sovjetunionens kollaps och hur detta fick den europeiska idealismen att blomma ut. En idealism vars syfte var att bli ett ståtligt projekt för världsordningen.¹¹⁴ Han understryker att när Europa blev befriat från ett yttre och inre hot, resulterade detta i en tilltro till ett eget sätt att lösa problem. Vidare att detta sätt att handskas

¹⁰⁸ Ibid s.67

¹⁰⁹ Ibid s.68

¹¹⁰ Ibid s.68

¹¹¹ Ibid s. 69,70

¹¹² Ibid s.70

¹¹³ Ibid s.71

¹¹⁴ Ibid s.72

med internationella problem har en allmängiltig användbarhet.¹¹⁵ Han menar att det finns människor i Europa som ser negativt på det han beskriver som en hejdlös idealism, men att många européer, speciellt i maktställning, applicerar Europas historia på resten av världen.¹¹⁶ Kagan redogör också för att det finns européer som anser att det går att närma sig stater som Irak och Iran, där man går från konfrontation till närmande samt belyser hur en hel del européer ansett detta som riktigt, bl.a. för att det lett till ringare kostnader och mindre risk för krig.

Amerikanerna, skriver Kagan, har upptäckt hemligheten med mänsklig lycka och velat överföra denna till resten av världen och menar parallellt att européernas nya kallelse framsprungit i samhörigheten med deras fynd av den eviga freden. Han belyser samtidigt det viktigaste skälet till tvisten mellan USA och Europa. En skillnad som bl.a. bygger på USA:s styrka och dess vilja att kunna bruka denna, t.o.m. på egen hand om detta skulle vara nödvändigt.¹¹⁷ Han poängterar att detta utgör ett hot mot Europas missionära kallelse och att ensidiga amerikanska ageranden tolkas som angrepp på kärnan om det postmoderna Europas idé och giltighet.

Vidare skriver Kagan ytterligare om att europeiska ledare talar om den europeiska rollen i världen och att européerna satsar mer bistånd per capita jämfört med USA. Européer åtar sig ibland militära fredsbevarande uppdrag, men EU:s utrikespolitik är mycket blek när det kommer till allvarliga konflikter och spörsmål. Kagan menar att den europeiska utrikespolitiken bland vissa ägnas lite tid och energi.¹¹⁸ Vidare att den sällan är uppbackad av bestående samklang bland de olika medlemsstaterna och att den därför lättare avvisas. Han menar att israeler och palestinier hellre vänder sig till USA och att Europas ekonomiska makt inte helt realiserats till diplomatisk makt i kriser som har en militär beståndsdel.¹¹⁹

I detta kapitel har Kagan bl.a. redogjort för hur Europa åkt snålskjuts på USA och en europeisk ovilja i att stärka sitt försvar. Han har redogjort för hur Europa äntrat ett kantinskt paradiset där man använder sig av förhandlingar och handel, istället för maktmedel. Kanske har Kagan helt rätt i detta resonemang, d.v.s. att Europa gått från en hobbeansk värld till en kantinsk. Han kanske även har rätt när han åsyftar att den europeiska idealismen blommar ut i samband med Sovjetunionens kollaps. Det mest intressanta i detta kapitel är den tvist mellan

¹¹⁵ Ibid s.72

¹¹⁶ Ibid s.73

¹¹⁷ Ibid s.75

¹¹⁸ Ibid s.79

¹¹⁹ Ibid s.80

USA och Europa, vilken Kagan belyser. Jag menar att det ligger en poäng i Kagans sätt att beskriva denna tvist. Denna skulle vara USA:s styrka och dess vilja att brukas, vilket blir ett hot mot det postmoderna Europa. Man kan förenklat se denna tvist som en krock mellan realism och idealism, d.v.s. där det realistiska USA krockar med det idealistiska Europa. Det skall tilläggas att Kagan stundtals för ett generaliserande resonemang kring den Hobbeanska och Kantinska världen, vilket observeras i detta kapitel.

Den värld Amerika skapade

Kagan skriver att dagens Europa är en produkt av den amerikanska utrikespolitiken under de senaste 90 åren.¹²⁰ Han redogör för att USA övergav Europa efter det första världskriget och när det andra världskriget led mot sitt slut fanns det krafter som ville dra USA från Europa. Kagan redogör för Franklin D Roosevelts tankar under andra världskriget och menar att denne önskade ett Europa som var taktiskt betydelselöst. Redan under det senare 1930-talet, anser Kagan, fanns det amerikaner som ansåg det europeiska systemet som ruttet, samt att Europa av många uppfattades som en överhettad maskin gjord för att skapa nya världskrig. Krig som också kom att drabba USA, understryker han.¹²¹

Under det andra världskriget blickade amerikanerna bakåt snarare än framåt och ansåg att Europas strategiska roll borde ändras, och Kagan beskriver hur Roosevelt hade tankar kring att göra upp med Sovjetunionen när Tyskland var besekrat. Det har funnits en misstänksamhet mot Europa i den amerikanska utrikespolitiken, t.o.m. under det kalla kriget.¹²²

Sovjetunionens framväxt, skriver han vidare, innebar dock att USA omprövade sin relation till européerna och Europa. USA sände trupper till Europa och denna militära närvaro har varit avgörande för den europeiska integrationsprocessen, skriver han.¹²³

Kagan redogör vidare för hur Europas utveckling mot det nuvarande tillståndet pågick i skydd av den amerikanska säkerhetsgarantin och att denna utveckling inte hade lyckats utan den. USA har stått för detta skydd i 50 år i form av ett yttre skydd mot Sovjetunionen, men även ett inre skydd, där exempelvis Bosnien kan nämnas. Kagan menar också att USA löste den tyska frågan och att detta gjorde det nya Europa möjligt. Han nämner den tyske utrikesministern J Fischer, vilken menar att den amerikanska närvaron har bidragit till samarbete mellan Tyskland och Frankrike, men även ett införande av Tyskland i Europa.

¹²⁰ Ibid s.85

¹²¹ Ibid s.86

¹²² Ibid s.87

¹²³ Ibid s.88

Kagan skriver också att efterkrigstidens tyskar var väl medvetna om stadgan vilken de amerikanska trupperna bidrog med i Europa.¹²⁴

Kagan menar att dagens tillstånd mellan USA och Europa är fylld av sarkasmer.¹²⁵ Han redogör för Europas avvisande av maktpolitiken och nedtonandet av den militära styrkan inom utrikespolitiken, men att Europa har varit beroende av amerikanska trupper på europeisk mark. Vidare klarlägger Kagan att den nya europeiska Kantinska ordningen blivit lyckad p.g.a. dess skydd från USA. Den amerikanska makten, understryker Kagan, utförs dock till skillnad från europeisk med s.k. hobbeanska regler. Den amerikanska styrkan, menar Kagan, har gjort det möjligt för européerna att tro att styrka inte spelar någon roll och tillägger ironiskt att den amerikanska styrkan har lösgjort de europeiska frågorna. Han tillägger att européerna tycks tro att den amerikanska makten och strategiska kulturen är skrämmande, när det istället är denna som löst bekymren för européerna. Han skriver att européerna inte sett att deras postmoderna språng varit beroende av ett USA som inte gjort samma språng. Han belyser ytterligare en gång ett Europa som varken har duglighet eller vilja att skydda sitt paradiset och som blivit bundet av USA: s vilja att avskräcka och segra över stater runt omkring i världen. Stater som för övrigt förlitar sig på maktpolitikens regler, avslutar Kagan. Han skriver att bland européerna är det britterna som förstår denna situation bäst. Han redogör för att hoten är få inom den postmoderna världen, men att desto fler finns utanför. Skyddar sig inte den postmoderna världen mot detta så förintas den.¹²⁶ Vidare belyser Kagan hur ett sådant skydd skall gå till utan att kollidera med de ideal som systemet grundar sig på. Kagan citerar Robert Cooper, vilken varit rådgivare till Tony Blair och som är positiv till användandet av s.k. dubbel bokföring. Denna bokföring går ut på att man följer spelreglerna sinsemellan, men när man agerar i djungeln, måste djungels lag användas, skriver Kagan. USA, menar Kagan, har den svåra uppgiften att pendla mellan dessa världar. Det handlar om att bevara och befrämja de utvecklade samhällenas lagar, samtidigt som man tar till våld mot dessa som inte följer reglerna.

Utifrån ovanstående tankegångar måste frågan ställas om den amerikanska närvaron bidragit till en ökad stabilitet, samt hur stor den amerikanska rollen varit i formandet av det nya Europa? Jag anser att den amerikanska rollen varit stor i formandet av det nya Europa. Det handlar om en säkerhetsgaranti gentemot Sovjetunionen. Jag anser också, precis som Kagan, att USA:s närvaro bidragit till ökad stabilitet mellan de stora europeiska staterna. Emellertid

¹²⁴ Ibid s.88

¹²⁵ Ibid s.89

¹²⁶ Ibid s.90

använder Kagan ett starkare språk när han beskriver detta i synnerhet när USA indirekt benämns som ”beskyddare av det svaga Europa” samt ”en nödvändig nation”.

Till slut understryker Kagan att det är USA som fört Europa till det Kantinska paradiset och har en mycket stor roll i det som möjliggör detta paradis.¹²⁷ USA självt kan inte gå in i detta paradis, poängterar han, utan man bevakar istället ingången. USA, understryker han, sitter med sin massiva makt fast i historien och tvingas att handskas med alla tyranner och diktatorer, medan andra njuter av frukterna.¹²⁸

Kagan har i detta avsnitt bl.a. berört den amerikanska utrikespolitiken och att Europa är en produkt av denna. USA har beskyddat Europa i ett halvt sekel och den amerikanska närvaron har bidragit till ett ökat samarbete mellan Europas stater. Man kan delvis hålla med Kagan när han skriver att Europas Kantinska ordning blivit lyckad p.g.a. USA:s beskydd och att det är USA som delvis löst européernas problem. Kagan kan dock kritiseras när han skriver att Europa inte har dugligheten och viljan att skydda sitt paradis och att det blivit bundet av USA:s vilja att avskräcka och segra över stater runt omkring i världen. Än en gång får man en känsla av ett försvarslöst Europa samt ett USA som med sin militära styrka, vaktar portarna till paradiset. Man kan även skönja ett USA som tvingas agera i en hobbeansk värld där alla aktörer, utom européerna, tycks vara medvetna om detta tillstånd.

Jag menar dock att det Kagan historiskt belyser är sant. USA har räddat och vaktat Europa och kanske lever USA kvar i denna strategiska kultur, där hobbeanska spelregler tillämpas.

Det råder inga tvivel om att Kagan ser den globala arenan som hotfull och att USA upprätthåller ordningen i en laglös värld. Enligt Kagans resonemang verkar USA vara en nödvändig nation, vars uppgift är att försvara den civiliserade världens överlevnad och där den militära styrkan sätts i främsta ledet.

Det är alltjämt vi i väst.

Kagan skriver i avsnittet ”Det är alltjämt vi i väst” att USA strävar efter att nå en viss rörelsefrihet i utbyte mot att bevaka murarna till det europeiska paradiset.¹²⁹ Han skriver att detta kräver ett visst utrymme för att kunna ta itu med de faror som bara USA har medlen till, samt ibland även viljan att handskas med. Kagan anser vidare att efter det kalla krigets slut

¹²⁷ Ibid s.91

¹²⁸ Ibid s.92

¹²⁹ Ibid s.93

har européerna börjat göra sig hemvana i sitt paradiset, medan USA börjat att vända sig bort, d.v.s. bort från Europa. Eller för att förtydliga, bort från, det Kagan beskriver som en samhörighet, vilken under det kalla kriget var det förhärskande. Istället vänder sig USA tillbaka mot en mer traditionell amerikansk politik, d.v.s. en amerikansk universalistisk nationalism, skriver Kagan.¹³⁰ Han understryker att den klyfta som uppstått mellan USA och Europa b.l.a. har sitt ursprung i att den sovjetiska fienden upphörde att existera, vilket i sin tur mattade strategin att sammanhålla väst.¹³¹ Utifrån dessa tankegångar bör frågan ställas om en gemensam fiende stärker en allians av stater? Jag anser att en tydlig motspelare som exempelvis Sovjetunionen stärker en allians av stater. Däremot behöver alliansen inte helt lösas upp när den gemensamma motspelaren försvinner. Det kan mycket väl vara så att de kulturella banden mellan USA och Europa är alltför starka för att detta skall kunna inträffa. Kulturernas rötter sträcker sig dessutom hundratals år tillbaka i tiden. Kagan berör dock inte den kulturella faktorn med det djup man ibland önskar, utan fokuserar sitt resonemang på styrka och svaghet.

Kagan berör vidare den amerikanska utrikespolitiken under det kalla kriget och beskriver att dess framgång mättes i hur bra det gick för USA, men även hur USA:s allierade klarade sina uppgifter. En framgång som mättes i hur de klarade av sina yttre och inre hot, skriver Kagan. Vidare belyser han att den amerikanska taktiken gått ut på att stärka sina allierade i Europa samt Asien och att man genom detta riskerade ett kärnvapenattentat på sig självt för att man erbjudit skydd för andra. USA förband sin egen överlevnad till andra stater och Kagan belyser detta som ojämförligt.¹³² Han skriver också att denna strategi var kopplad till amerikanska intressen och att taktiken gick ut på att stärka stater som hotades av Sovjetunionen.¹³³

Den amerikanska multilateralismen under det kalla kriget, menar Kagan, var baserad på en mer instrumentell än idealistisk grund.¹³⁴ Han redogör vidare för svårigheten för USA att ensamt agerat mot Sovjetunionen efter 1945, då detta förmodligen resulterat i att Europa delats. Även en amerikansk utrikespolitik hade varit problematisk att genomföra i ett Europa, där sovjetisk trupp varit mer närvarande, skriver han. USA var därför tvunget att ta hänsyn till de västeuropeiska intressena, poängterar Kagan.

¹³⁰ Ibid s.93

¹³¹ Ibid s.94

¹³² Ibid s.95

¹³³ Ibid s.95

¹³⁴ Ibid s.96

Kagan nämner Dean Acheson, vilken är en av förgrundsfigurerna till efterkrigstidens världsordning. Acheson, menar Kagan, ansåg att det var viktigt med en västlig front mot det kommunistiska blocket, även om man tvingades svälja den s.k. heliga skrift, d.v.s. FN-stadgan.¹³⁵ Kagan betonar vikten av att under det kalla kriget bevara enheten mellan Europa och USA. Vidare var inte denna enhet inte alltid var lätt att hålla levande och han nämner President de Gaulles beslutsamma självständighet, samt amerikansk misstänksamhet mot Storbritannien p.g.a. dess *imperialism* samt duster med Tysklands *ostpolitik*. Vidare har man även haft duster kring rustningsavtal och frågor vilka berört upprustning, vilket riskerat att skapa sprickor, skriver Kagan. Han poängterar dock att dessa sprickor alltid läkte, eftersom man i grund och botten visste att dispyter var oundvikliga, men att rämnor var allvarliga. Vidare menar han att om väst/västblocket tilläts vittra sönder så innebar det kollaps för dess sammanhållning. Det väst representerade under det kalla kriget var det demokratiska valet, jämfört med det system man kunde finna i öst.¹³⁶ Kagan klarlägger även att det s.k. enade väst föll samtidigt som Berlinmuren och resten av östblocket.¹³⁷ Han skriver vidare att detta kunde ursäktas under 1990-talet, där krigen i Kosovo och Bosnien ansågs som ännu en prövning för väst. Han skriver vidare att forna stater i Warzawapakten velat bli medlemmar av väst och att de sett på Nato som en organisation vilken personifierar det transatlantiska väst. Kagan upprepar att betydelsen för väst minskade i och med transatlantiska framgångar under 1990-talet. Han belyser vidare den amerikanske statsvetaren Francis Fukuyamas essä vilken kretsar kring hur mänskligheten bör styras och hur det ”västligt liberala alternativet” blivit det förhärskande. Där detta universella ideal ej tvingas till sammanhållning, vilket kommunismen tidigare gjorde.¹³⁸

Kagan skriver vidare att behoven avtog att uppvisa ett enat väst efter det kalla krigets slut och likaså den amerikanska givmildheten mot Europa, vilken präglade denna period. Detta kan förklaras i det minskade utbyte USA fick av en frikostig utrikespolitik och att amerikanerna hade behövt bli ännu mer idealistiska för att hålla vid makt samma grad av frikostighet i utrikespolitiken.¹³⁹ Kagan skriver att amerikanerna inte är mer idealistiska än de var för ca 50 år sedan.¹⁴⁰ Han menar att det inte är det amerikanska lynnet som har förändrat sig utan de objektiva verkligheterna. Även de objektiva omständigheterna efter det kalla kriget, menar Kagan, medförde att politiska krafter i USA: s kongress önskade skriva om gamla

¹³⁵ Ibid s.97

¹³⁶ Ibid s.97

¹³⁷ Ibid s.98

¹³⁸ Ibid s.99

¹³⁹ Ibid s.99

¹⁴⁰ Ibid s.100

multilaterala avtal, d.v.s. dra USA tillbaka från gamla åligganden, vilka betraktades som alltför mödosamma och hindrande. Kagan redogör samtidigt för att sådana krafter funnits tidigare i amerikansk politik och att de var dominerande på 1920-30 talen. Det var en republikansk president som gav löfte om en återkomst till det s.k. ”normaltillståndet”, efter president Wilson och hans energiska Idealism, klarlägger Kagan. Han fortsätter att under president Nixon och Reagans era i slutet av det kalla kriget, var taktiken koncentrerad på dusten mot kommunismen, vilket överskyldde andra frågor. Vidare skriver Kagan att vändningen till en mer nationalistisk utrikespolitik inte bara vilat på en kraftfull republikansk höger.¹⁴¹ Det fanns även kraftfulla intellektuella riktningar i det utrikespolitiska etablissemangen som var av samma åsikt.¹⁴² Han redogör för att dessa intressen skulle gå tillbaka till att koncentrera sig på intressen vilka berörde nationen, intressen/strömningar som nu kunde preciseras skarpare än under det kalla kriget.

Han nämner realister som f.d. republikanske utrikesministern James Baker och Collin Powell, vilka båda ansåg att USA inte skulle blanda sig i konflikten på Balkan och heller inte lägga sig i andra kriser. De menade istället, skriver Kagan, att den amerikanska utrikespolitiken skulle återvända till det normala, eftersom det kalla kriget var slut. Kagan skriver att det s.k. ”normaltillståndet” medfört färre medgivanden till den internationella gemensamma opinionen samt mindre omtanke till allierade, d.v.s. större självständighet att göra som man själv önskar. Kagan anser att dessa realister har gett en intellektuell legitimitet till andra krafter i kongressen vilka manade till mindre amerikansk inblandning runt om i världen. Många republikaner, menar Kagan, frågade sig varför USA skulle betala absurda avgifter till FN och varför detta låg i USA: s intresse. Vidare att det var lättare att förstå detta när dusten mot kommunismen fortgick och bevarandet av väst hade högsta prioritet i amerikansk utrikespolitik, understryker Kagan.¹⁴³

Clintonadministrationen, menar Kagan, var mer idealistisk och kanske mer gjord för en generös utrikespolitik till skillnad mot republikanerna. Kagan skriver att Clinton under sin presidentkampanj lade tonvikten på den amerikanska ekonomin och att denna gick före utrikespolitiken. Han menar vidare att Clinton till en början avstod från att ta ansvar, men senare vidtog åtgärder för att lappa ihop väst. George W Bush blev president 2001, men väst hade som aktivt begrepp fallit i dvala, skriver Kagan. Bush representerade också, fortsätter han, en republikanism som bl.a. under 1990-talet vilat på en realistisk nationalism.

¹⁴¹ Ibid s.100

¹⁴² Ibid s.101

¹⁴³ Ibid s.101, 102

När terroristerna attackerade USA den 11 september 2001, hade rollerna från det kalla kriget skiftat, poängterar Kagan. USA blev ensamt måltavla för attackerna, inte dess allierade, skriver han. Men han menar också att den minskade betydelsen av väst inte bara är ett amerikanskt fenomen, utan betonar att européerna efter det kalla kriget ville visa upp ett enat Europa. Ett Europa som ansågs enat blev en viktigare fråga än ett enat väst, fortsätter Kagan. Han redogör även för att den amerikanska nationalismen har en motsats, nämligen den europeiska kontinentalismen. Vidare att dagens spricka mellan USA och Europa kan härledas till européernas beslut att frambringa sin egen entitet.¹⁴⁴

Européerna, menar Kagan, började tala om Europa som en som en motpol till USA och man skulle skapa sin egen utrikespolitik och säkerhetspolitik. Han skriver att de institutioner som européerna kom att beundra var/är FN och Europeiska Unionen. Dock beskriver han hur de forna östeuropéerna hellre ger företräde åt Nato framför FN och EU. Avslutningsvis skriver Kagan att det inte är konstigt att USA inte längre prioriterar västs enighet som man tidigare gjorde. Europa är upptaget med sitt stora projekt och USA har införskaffat sig nya.¹⁴⁵

Kagan har här berört hur den sovjetiska fienden upphört att existera samt hur den amerikansk-europeiska enigheten börjat lösas upp. Han har vidare berört ett amerikanskt normaltillstånd, där man börjat visa mindre omtanke till sina allierade och där man önskar mer självständighet. Det intressanta i detta resonemang är att sedan den gemensamma fienden försvunnit så går USA och Europa åt skilda håll. Jag tror precis som Kagan att fiendskapen till Sovjetunionen stärkte banden mellan USA och Europa, men när sovjetväldet försvann från världsarenan så har de transatlantiska banden börjat lösas upp. Jag anser dock att det inte är fråga om några stora dramatiska förändringar, vilket Kagan förutspår.

Anpassning till hegemonin

Kagan skriver att USA inte förändrades i samband med attackerna den 11 september 2001, utan blev istället stärkt¹⁴⁶. Han skriver att den kursen USA ligger på är den samma som under de senaste 400 åren. Kagan menar att USA har bedrivit och breddat sin makt ända sedan grundandet av den självständiga staten. Han fortsätter med att den hegemoni som frambringades under 1800-talet har varit en aktiv aktör i de internationella relationerna. Expansionen från andra världskriget in i Östasien och Europa, menar Kagan, aldrig har

¹⁴⁴ Ibid s.103

¹⁴⁵ Ibid s.103

¹⁴⁶ Ibid s.104

dragits tillbaka. USA är efter det kalla kriget den dominerande kraften i både Europa och Östasien och kommer så att förbli, klarlägger Kagan.¹⁴⁷ Han skriver att USA aldrig uppfattade slutet av det kalla kriget som en chans att minska sin räckvidd, utan istället öka den. En ökning som består i att stärka banden med de allt mer demokratiska staterna i bl.a. Östasien. Vidare skriver Kagan att det är en myt att USA har en tradition av isolationism. USA har territoriellt utbrett sig under historiens lopp och att detta inte varit omedvetet.

Kagan anser att det redan innan självständigheten funnits en tro att USA skall bli en nation att räkna med och denna vision har delats av amerikaner i allmänhet under historiens gång. Han skriver vidare att när USA bara var en samling kolonier på atlantkusten så framstod det av sina ledare som en ”Herkules i vaggan”. Det stod klart för den första generationens ledare att kontinenten skulle tämjas och att Amerikas rikedom och population skulle öka, samt längre fram inta plats bland stormakterna och överskugga det västra halvklotet¹⁴⁸ Kagan menar att för de tidiga generationer amerikaner var förväntan om nationell storhet inte bara en förväntan utan en sammansmält del av den amerikanska identiteten, vilken var hopbunden med den amerikanska ideologin. Man menade att den de mönster och grundbegrepp på vilka USA grundats på var helt och hållet storartade, inte bara jämfört med de europeiska monarkiernas utan även de som formats under historiens lopp. Vidare anser han att amerikaner har en övertygelse om nationens stora position i historien och är övertygade om att deras intressen och världens intressen sammanfaller. Kagan anser att man kan tycka vad man vill om det sistnämnda, men poängterar att USA knappast kommer att ändra kurs i världen och nämner att det knappast är troligt att Europa kommer att ändra sin.¹⁴⁹

Med utgångspunkt i ovanstående går det att ställa frågorna om USA:s utvidgning kommer att fortsätta samt vilka områden som hamnar i fokus? Det går även att ställa frågan om det är rätt att acceptera det amerikanska beteendet på den internationella arenan? Enligt Kagan ligger USA:s kurs stadigt och man kommer att fortsätta att expandera. Han har nämnt arabvärlden och Asien och förmodligen kommer USA:s engagemang i dessa områden att öka. Det kan understrykas att sedan boken *Om paradiset och makten USA och Europa i den nya världsordningen* publicerats har USA anfallit Irak. När det gäller USA:s beteende kan detta tidvis vara svårt att acceptera, men det går att förstå. Jag anser att man måste försöka se USA som den kvarvarande supermakten som inte längre har någon jämbördig motspelare, d.v.s. i det närmaste som Kagan beskriver USA på världsarenan. I denna världsordning samt, enligt

¹⁴⁷ Ibid s.105

¹⁴⁸ Ibid s.105, 106

¹⁴⁹ Ibid s.107

Kagan, laglösa värld kan USA än mer ta itu med svårigheter, var helst de uppstår. Men det kan likväl handla om en ”jätte som börjar bli rädd”, d.v.s. en jätte med en hammare som börjar se problem som spikar, i synnerhet efter den 11 september 2001.

Kagan nämner USA: s ekonomi som i dagsläget är av samma storlek som Europas men, enligt tidningen *The Economist*, år 2050 kommer att vara dubbelt så stor som Europas.¹⁵⁰ Kagan redogör vidare för att den amerikanska medianåldern är lägre jämfört med den europeiska och att detta kommer att öka belastningen för den europeiska ekonomin. En belastning i form dyrare äldre/sjukvård, skriver Kagan. Han poängterar att européerna utifrån detta kommer att ha mindre resurser att satsa på försvarsmakterna. Han skriver vidare att USA: s makt kommer att bli starkare och hur de transatlantiska banden kommer att breddas. Kagan beskriver b.l.a. ett ungt och livskraftigt USA, jämfört med ett åldrande och introvert Europa. USA: s styrka, menar Kagan vidare, kommer inte att minska och inte heller den amerikanska befolkningens inställning i hur denna styrka skall brukas. Han redogör för att amerikaners syn på världen/världspolitiken har varit konservativ samt USA inställning till att forma världen efter egen vilja.

Kagan beskriver hur USA: s strategiska kultur formades efter andra världskriget och att det var historikern/diplomaten George F Kennans¹⁵¹ ”Long telegram” som låg till grund för denna utgångspunkt.¹⁵² Han belyser att Kennan skriv följande: *Sovjetunionen är oemottagligt för förnuftets logik, men mycket känsligt för styrkans.*¹⁵³ Kagan menar att denna grundinställning än idag finns kvar och redogör för hur kongressen förra året var enig om att det militära maktspråket är det enda som Saddam Hussein begriper.¹⁵⁴ Han menar samtidigt att USA kurtiserat med idealismen, vilken idag är dominerande i Europa. Han beskriver första delen av 1900-talet och president Wilsons ”krig mot alla krig” och president Roosevelts tilltro till icke-aggressionspakter. Under senare hälften av 1900-talet anammades istället ”Kennans styrkans logik” som utgångsläge i USA: s taktik.¹⁵⁵ Kagan skriver även hur amerikanska utrikesministrar, där bl.a. Madelene Albright och Donald Rumsfeld kan nämnas och hur dessa kommit ihåg München. Men även hur amerikaner kommit ihåg attackerna mot Pearl Harbour 1941 och 11 september 2001, understryker han. Detta skiljer, menar Kagan, amerikaner och européer åt och det finns en oenighet dessa emellan i var människan befinner sig. En oenighet

¹⁵⁰ Ibid s.108

¹⁵¹ Nationalencyklopedin, sökord: Kennan

¹⁵² Rober Kagan, *Om paradiset och makten USA och Europa i den nya världsordningen* s.108

¹⁵³ Ibid s.109

¹⁵⁴ Ibid s.109

¹⁵⁵ Ibid s.110

emellan djungelns och förnuftets lagar och att amerikaner inte anammar Emanuel Kants idéer med samma tyngd som européerna, poängterar han.¹⁵⁶

Vidare frågar sig Kagan vart européerna är på väg och skriver att attackerna den 11 september 2001 påskyndade och förändrade utvecklingen för USA. Attackerna förändrade dock inte själva grundkursen för Amerika.¹⁵⁷ Han understryker att den amerikanska inställningen till militär styrka stärktes och understryker vidare att redan före 11 september 2001 var USA i färd med att bygga upp styrkepositioner i världen. Vidare skriver han att planerare i Pentagon, redan innan George W Bush blev vald, studerade nya strategiska utmaningar. Han menar att redan under president Clintons tid stödde kongressen militärt/ekonomiskt stöd till oliktankande krafter i Irak och Bushadministrationen planerade att försvaga Irak redan före 11 september 2001. President Clinton, menar Kagan, var den president som lade grunden till det nya missilförsvaret och att dessa planer hade genomförts även om Al Gore hade vunnit presidentvalet i nov år 2000. Han skriver vidare att USA före den 11 september var på väg att öka sin militära styrka och under valkampanjen år 2000 lovade både Bush och Gore ökade militäranslag.¹⁵⁸ Kagan beskriver en amerikansk vilja att satsa på försvaret och investera i ny teknik, vilken kan förändra krigföringen¹⁵⁹. Han menar att USA vetat om att denna satsning är nödvändig för att de amerikanska styrkornas säkerhet i framtiden ej skall riskeras. Han menar att USA redan före den 11 september 2001 var fokuserat på Kina som motspelare, eftersom man vet att Kinas styrka och geopolitiska målmedvetenhet kommer att öka. Oron för Kina har legat till grund för en teknisk ombyggnation av den amerikanska krigsmakten, menar Kagan. George W Bush skall, enligt Kagan, sagt att Kina är en strategisk motspelare och inte en strategisk partner.¹⁶⁰ Vidare nämner han USA: s säkerhetsstrategi, vilken lades fram år 2002 och menar att det är en upprepning av tidigare ståndpunkter. Han menar att både Clinton och Bushadministrationen är grundade på karakteristiska amerikanska hypoteser, vilket bl.a. innebär att USA är en nödvändig nation, samt att amerikaner vill beskydda och sprida det liberala systemet i världen. Dock anser amerikaner, menar Kagan, att den enda lyckosamma världsordning är en sådan som har USA i centrum.¹⁶¹ Inte heller kan USA tänka sig att ha en internationell ordning som inte försvaras av USA, understryker han.

Amerikaner fortsätter att vara realister, menar Kagan, och de tror att militär styrka är ofrånkomlig i en ofullständig värld. De anser även att i den utsträckning det finns normer

¹⁵⁶ Ibid s.110

¹⁵⁷ Ibid s.111

¹⁵⁸ Ibid s.111

¹⁵⁹ Ibid s.112

¹⁶⁰ Ibid s.113

¹⁶¹ Ibid s.114

vilka styr det internationella handlandet, är det USA förtjänst att dessa existerar. Kagan skriver att amerikanerna precis som européerna påstår, ser sig i ett hjältemodigt ljus: ”Som Gary Cooper vid middagshöjd. De försvarar invånarna i småstaden oavsett om de vill det eller ej”.

Kagan beskriver hur 11 september 2001 inneburit en ökning av USA:s strategiska räckvidd.¹⁶² Han drar jämförelser till attackerna mot Pearl Harbour, vilka resulterade i en ökad amerikansk roll i Östasien. I framtiden, skriver Kagan, kommer 11 september 2001 att stå för den amerikanska inblandningen i den islamska världen.¹⁶³ Han skriver vidare att denna inblandning kan leda till en amerikansk närvaro i Persiska Viken och Centralasien, men även en lång ockupation av de stora staterna i arabvärlden. Dock behöver den senaste utvidgningen inte se som chockerande, skriver han, och beskriver USA:s ständiga expansion från svag stat till Hegemoni.

Kagan frågar sig vad detta innebär för det transatlantiska förhållandet och undrar om Europa kan följa ett USA som går i första ledet och om detta spelar någon roll eller inte. Han menar att ett svar på detta kan komma utifrån Irakkrisen, vilken delar USA och Europa. När denna kris avmattas, vilket den kommer att göra, skriver Kagan, hamnar återigen ekonomiska och politiska frågor i rampljuset. Han skriver dock att nästa kris inte behöver betyda lika stora dispyter mellan de båda kontinenterna.¹⁶⁴ Kagan anser vidare att exempelvis en asiatisk kris inte behöver leda till en transatlantisk kris av samma storlek som vi nu upplevt. Han understryker att det inte alls behöver ge till resultat av en ”civilisationernas kamp” bland de västliga staterna, utan istället måste både européer och amerikaner rätta sig efter till den amerikanska hegemonin. Med detta menar Kagan att det första steget att hantera detta faktum är att ha kunskap i spörsmålet och acceptera dess verklighet.¹⁶⁵

Kagan nämner författaren Paul Kennedy som på 1980-talet myntade formuleringen ”Imperial Overstretch”, i en tid när USA spenderade cirka 7 % av bruttonationalprodukten på försvaret. Kennedy, menar Kagan, tror att USA kan behålla rådande militära utgifter och världsomspännande övertag långt in i framtiden. Men även att det amerikanska folket är villiga att gå med på detta en lång period framöver.

¹⁶² Ibid s.115

¹⁶³ Ibid s.116

¹⁶⁴ Ibid s.117

¹⁶⁵ Ibid s.117

Kagan uppger om att amerikanerna inte känner besvikelse över att ej kunna delta i det europeiskt postmoderna paradiset och detta beror, menar han, på att amerikaner är mäktiga och självsäkra över den militära förmåga och rollen deras nation spelar i världen.¹⁶⁶

Kagan nämner än en gång problemet med att USA ibland måste spela efter de hobbeanska spelreglerna och sålunda nödgas bryta mot Europas postmoderna normer.¹⁶⁷ Han skriver att ibland måste USA strunta i internationella uppgörelser, vilka kan förändra sättet att behöva strida i ”den hotfulla världen”. Vidare skall man vara positivt inställd till nedrustning, men inte alltid för egen del, skriver Kagan. Man måste ibland även agera på egen hand och detta för att alternativen är få, p.g.a. att Europa har gått bortom det råa våldets logik. Kagan skriver också att ett litet antal européer accepterar att det amerikanska uppträdandet kan vara den civiliserade världen till gagn, vilket kan vara ett sätt att befrämja mänskligt utveckling. Han nämner vidare författaren Reinhold Niebuhr, vilken skrev att den amerikanska styrkan kan vara till fördel för världssamfundet, men istället har vissa européer börjat betrakta USA som en skurkkoloss och att Europa och USA blir främmande för varandra.¹⁶⁸

Avslutningsvis skriver Kagan bl.a. att Europa borde välja vägen att prioritera sin militära styrka.¹⁶⁹ Européerna måste även släppa den rädsla för den s.k. ”skurkkolossen” och istället se nödvändigheten med ett starkt och dominerande USA och att detta, speciellt för européer, skall kunna ses som ett rimligt pris för att kunna leva i paradiset.¹⁷⁰

I detta kapitel har Kagan bl.a. redogjort för att USA legat på samma kurs i 400 år och att man hela tiden har breddat sin makt. Jag anser att Kagan har helt rätt i denna argumentation om man granskar USA:s utbredning ur ett historiskt perspektiv. Kagan skall dock även i detta kapitel ha kritik för sitt resonemang där USA framhålls på ett överdrivet positivt sätt. Vidare anser jag att Kagan överdriver något när han hävdar att amerikaner i allmänhet har en övertygelse om sin nations stora position, samt att världens intressen sammanfaller med USA:s. Vidare kan kritik riktas mot Kagans sätt att beskriva USA:s och Europas kommande utveckling, där hans skådar ett livskraftigt och vitalt USA, jämfört med ett stagnerande Europa. Han för dock en ganska intressant argumentation kring en amerikansk vilja att satsa på försvaret samt att han ser Kina som en strategisk motspelare. Jag tror precis som Kagan att

¹⁶⁶ Ibid s.119

¹⁶⁷ Ibid s.120

¹⁶⁸ Ibid s. 120,121

¹⁶⁹ Ibid s.122

¹⁷⁰ Ibid s.122

amerikaner fortsätter att vara realister, där man menar att styrka är ofrånkomligt i en ofullständig värld. Vidare tror jag att 11 september kommer att stå för en amerikansk inblandning i den muslimska världen och att detta kommer att leda till en lång amerikansk närvaro i arabvärlden. Slutligen skall Kagan ha kritik när han menar att européer och amerikaner skall rätta sig efter den amerikanska hegemonin. Detta kan tolkas som att man fullt ut skall acceptera det USA gör på den globala arenan. Vidare, menar han, att den amerikanska befolkningen är villiga att acceptera höga militära utgifter under en lång tid framöver. Detta anser jag helt beror på om USA fortsätter att vara motorn i den globala ekonomin.

Det intressanta med Kagan är dock att han visar vad han står, när han menar att USA skall spela efter hobbeanska spelregler och ibland strunta i internationella uppgörelser. Jag menar att även detta resonemang visar att han är realist och att han ser den internationella arenan som allmänt osäker. Jag tycker även att han förankrar detta tänkande i texten genom att lyfta fram europeiska röster som är av samma åsikt.

Kritik/andra perspektiv

Som ett eko från 1960-talet

Efter redogörelsen av Kagans teori och realistiska tankegångar belyser följande avsnitt kritik gentemot Kagans synsätt av världsarenan samt andra perspektiv. Det finns andra åsikter och det är viktigt att visa detta för att uppsatsen inte skall bli färgad av Kagan. Det handlar om att belysa att det pågår en debatt kring USA och dess agerande, men även en direkt kritik mot Kagans tankegångar. Avsnittet sätter in Kagans realistiska världssyn en mångfacetterad helhet, vilket kan ses som en fördel om man önskar sätta sig in i, tolka och försöka förstå ett problem.

I en artikel ur Svenska Dagbladet i slutet av maj månad 2003 redogör skribenten Rolf Gustavson för hur kriget i Irak polariserat USA och delar av Europa emot varandra.¹⁷¹ Ledande författare och ideologer på bägge sidor av atlanten står i första ledet och kan ses som representanter för sina hemländers ståndpunkter. Robert Kagan är en av de mest uppmärksammade ideologerna i denna debatt och han får kritik för sina åsikter, inte oväntat från franskt håll

¹⁷¹ Svenska Dagbladet 030330, "Som ett eko från 60-talet"

Gustavsson skriver att ordkriget på bägge sidor av atlanten eskalerat i den grad att de ledande ideologerna framstår som rena karikatyrer och att dessa utnyttjas i det hätskt rådande klimatet. I det franska lägret finner man antropologen/demografen Emmanuel Todd som, enligt Gustavsson, redan 1976 förebådade sovjetimperiets kollaps i boken *La chute finale*. I sin senaste bok ser Todd det amerikanska imperiets nedgång genom observationer inom bl.a. det politiska, ekonomiska, demografiska och kulturella området, skriver Gustavsson. Todd anser, menar Gustavsson, att USA är på tillbakagång och lever på krita och han bygger sina teorier ur ett merkantilistiskt perspektiv. Han har fått utstå hård kritik för detta bl.a. i tidskriften "Le debat". Gustavsson skriver vidare att Todd tror att resultatet av denna nedgång resulterar i att USA utmanas av Europa, där Tyskland, Frankrike och Ryssland kommer att gå i täten. Todd kommenterar även Irak-kriget 2003 och resonerar syrligt kring den starka amerikanska krigsmaktens attack mot en ministat med utarmad armé och hånar den årslånga amerikanska förberedelserna inför kriget, skriver Gustavsson.

Gustavsson redogör vidare att Todds amerikanska motpol är Robert Kagan. Han skriver att Kagan fokuserar på den militära kapaciteten som redskap i att mäta makt. Vidare understryker Gustavsson att Robert Kagans representerar det amerikanska styrets åsikter, där hans resonemang b.l.a. kretsar kring FN: s och EU: s betydelselöshet. Han skriver vidare att Kagan även redogör för den strategiska doktrin som president Bush och hans administration godkände i höstas (2002). Denna doktrin utgår ifrån att USA har rätt att genomföra preventiva aktioner mot s.k. slyngelstater, vilka utgör fara för säkerheten, klarlägger Gustavsson. Gustavsson tillägger att idéhistorian till den amerikanska högern blivit granskad av två geostrategiker och tillika författare, nämligen Gerard Chaliand och Arnaud Blin i boken *America is Back*.

Gustavsson skriver vidare att den vassaste kritiken mot Kagan kommer ifrån den säkerhetspolitiske forskaren Pierre Hassner. Han anser, enligt Gustavsson, att Robert Kagan måste förstå följderna av sitt tänkande. Vidare att USA ensamt avgör skillnaden mellan gott och ont, samtidigt som man kräver full rörelsefrihet. Hassner anser även, enligt Gustavsson, att ett sådant unilateralistiskt agerande bara kan förknippas med universell tyranni eller isolationism. Han menar ytterligare att USA: s hegemoniska politik måste ha inslag av en dos multilateralism. Hassner har även kritiserat Jacques Chirac, skriver Gustavsson. Han menar att Chirac spelat USA: s administration i händerna genom att i FN: s säkerhetsråd hota med veto. Han menar vidare att delar av USA: s administration såg FN som en fälla och tog därför Frankrikes hotelser som en bekräftelse. Hassner anser istället att Frankrike skulle krävt mer

tid för vapeninspektioner och inte i förväg utesluter ett militärt ingripande, understryker Gustavsson.

François Heisbourg, bedömer Gustavsson, som ytterligare en av Frankrikes främsta säkerhetspolitiska experter. Han skriver, enligt Gustavsson, att västvärlden är inne i en strukturellt betingad schism. Delar av USA:s administration talar inte om allianser, utan om tillfälliga koalitioner och vidare att den helst ser det ekonomiska och politiska samarbetet inom Europa misslyckas.

Gustavsson nämner även den förre franske utrikesministern Hubert Védrine som, han menar, ryckt ut till Chiracs försvar. Védrine han tidigare benämnt USA som hypermakten, skriver Gustavsson. Védrine anser att de människor som idag styr USA kan benämnas som ”nyreaktionära” och de önskar en återgång till tiden före Woodrow Wilson, klarlägger Gustavsson. Védrine anser även att det som står på spel är gigantiskt och understryker att om USA påtvingar världen sitt mönster, försvinner det multilaterala system som man under årtionden anlagt kring FN, understryker Gustavsson.

Gustavsson redogör vidare för att med de spänningar som råder mellan USA och Frankrike känns det i det närmaste löjeväckande när någon önskar en ny transatlantisk relation. Han menar att juristen Laurent Cohen-Tanugi önskar precis detta. Gustavsson skriver att Cohen-Tanugi önskar en transatlantisk ordning där EU och USA avstår krav på suveränitet. Hans önskan känns för tillfället ganska avlägsen, avslutar Gustavsson.

General de Gaulle trotsade under sin era de två supermakterna och förespråkade istället en multipolär värld, skriver Gustavsson. Frankrike valde därför att själva tillverka egna kärnvapen samt fördöma dollarimperialismen, menar han. Man valde även att fördöma Vietnamkriget, erkänna Kina som stat och låta sitt veto mot Storbritanniens inträde i ECC. Gustavsson tillägger dock att Frankrike inte var tillräckligt starkt för att kunna hävda sig bland de stora staterna. Han skriver att de Gaulle trodde Europa skulle ha kunnat fungera som en språngbräda för att återupprätta den franska positionen i världen, men han arbetade istället emot ett starkt Europa, skriver Gustavsson. Avslutningsvis, anser Gustavsson, att Jacques Chirac idag befinner sig i samma situation och om han skall lyckas med sina multipolära förhåvanden måste Europa förstärkas. Europa blir inte starkare för att Chirac säger nej till president Bush, anser Gustavsson. Han understryker att dagens värld är ett komplext system

av utvecklade nätverk med ömsesidiga beroenden och att föreställningar från 1800-talet, vilka kretsat kring maktbalanser och nationell suveränitet förlorat sin praktiska relevans.¹⁷²

Låtsasimperiet

I föregående kapitel skrev Rolf Gustavsson i Svenska Dagbladet att Emmanuel Todd i boken *Låtsasimperiet* ser det amerikanska imperiets nedgång. Enligt Gustavsson gör Todd observationer på det politiska, ekonomiska, demografiska planet. Resultatet av detta resulterar i att han ser en amerikansk förändring i negativ riktning. En förändring vilken, enligt Gustavsson, innebär att USA bl.a. lever på krita och bygger sina teorier utifrån ett merkantilistiskt perspektiv. Vi låter Gustavssons förenklade helhetsbeskrivning av Todds bok gälla, men koncentrerar oss här ytterligare på detaljer i hans resonemang. Detta för att likheter och olikheter med Robert Kagans bok *Paradiset och makten USA och Europa i den nya världsordningen* skall kunna göras

Todd skriver att i samma stund som världen upptäckt demokratin och politiskt sätt lär sig klara sig utan USA, har USA en tendens att förlora sitt demokratiska kännetecken. USA upptäcker samtidigt, enligt Todd, att det inte kan klara sig utan resten av världen. Han skriver vidare att USA:s mål inte är att försvara den demokratiska ordningen, utan istället lägga beslag på tillgångar och kapital. Dess främsta strategiska mål blir därför att kontrollera världens resurser.¹⁷³ Han skriver vidare att USA måste förbli världens centrum samt spela rollen som allsmäktig, vilket han syrligt betonar. Jag anser att man bör fråga sig om Todd verkligen framställer en korrekt bild av USA? Det man med säkerhet kan säga är att han för ett motsatt resonemang, jämfört med Kagan. I denna argumentation är det USA som gör den internationella arenan orolig och instabil. Jag anser emellertid att han beskriver USA som alltför rovgirigt, men å andra sidan upplevs Kagan av många som mer än nödvändigt proamerikansk.

Vidare menar Todd att en konstlad militarism är på väg att ta form, och denna har tre komponenter. Todd skriver att en konflikt aldrig får lösas slutgiltigt och detta innebär att den enda supermakten kan ingripa militärt på obestämd tid runt om i världen. Vidare skriver han att USA:s sätt att förbli jordens centrum går ut på att komma i konflikt med mindre aktörer, som exempelvis Iran, Irak, Nordkorea och Kuba. Syftet med detta handlande, menar Todd, är

¹⁷² Svenska Dagbladet 030330, ”Som ett eko från 60-talet”

¹⁷³ Emmanuel Todd, *Låtsasimperiet* s.26

att fördröja/förhindra uppvaknandet hos stormakter som också kan styra världen tillsammans med USA. Todd anser att exempel på dessa är Japan, Europa och Ryssland sett ur ett medellångt perspektiv, samt Kina sett ur ett längre.¹⁷⁴ Med utgångspunkt i denna argumentation bör frågan ställas om hans framtidssyn är trovärdig eller alltför orealistisk? Jag anser att samma svar bör lämnas här. Anser man att USA är rovgirigt och förtrycker blivande stormakter är Todds framtidssyn ett alternativ. Personligen anser jag att Todds framtidssyn är alltför komplicerad, pessimistisk och utopisk, jämfört med Kagans. Kagans framtidssyn av den internationella arenan, där USA framställs som fortsatt expanderande, låter mer övertygande.

Todd berör vidare den amerikanska ekonomin och nämner en stark dollar. Han redogör vidare för det amerikanska handelsunderskottet, vilket han anser inte har någon liknelse historiskt sett. Han berör även avsaknaden av ett högt ränteläge samt en inflation, vilken är högre än i Japan och Europa.¹⁷⁵ Han förklarar detta med att pengar strömmar in i USA och att amerikanska företag, banker och investerare köper dollar. Detta genererar i sin tur i en hög växelkurs, skriver Todd. Dessa dollar är dock inte ämnade åt att införskaffa konsumtionsvaror, utan investeras istället i amerikanska värdepapper, obligationslån och aktier, understryker Todd. Han menar att det är kapitalrörelserna som upprätthåller jämvikten i den amerikanska betalningsbalansen och poängterar att kapitalet som årligen flödar in i USA, resulterar i att amerikanerna kan köpa varor från övriga världen.¹⁷⁶ Han skriver vidare att när amerikanska företag försätts i konkurs resulterar detta i att tillgångar tillhörande europeiska och japanska banker försvinner. Han nämner en ekonomisk skandal i Frankrike (Credit Lyonnais-skandalen) och understryker att den som gör en stor investering i USA kommer att drabbas av ett stort misslyckande. Samtidigt, menar han, att man inte vet i vilken utsträckning japanska och europeiska investerare kommer att skinnas. Han understryker dock att det med säkerhet kommer att ske. Det kommer att bli ett börsars, vilken följs av en kollaps för den amerikanska dollarn. Todd beskriver detta som ett händelseförlopp som knäcker den amerikanska imperieställningen. Vidare menar han att man idag inte vet om dollarnedgången, vilken började 2002, är en tillfällighet eller en begynnelse på slutet.¹⁷⁷

Todd redogör även för den senaste tidens gräl mellan USA och Europa och menar att detta problem är djupgående. Han anser att det är starka krafter som kommit i rullning. Vissa av

¹⁷⁴ Ibid s.27

¹⁷⁵ Ibid s.97

¹⁷⁶ Ibid s.108

¹⁷⁷ Ibid s.108

dessa krafter drar Europa och USA närmare varandra, medan andra verkar tvärt om. Båda dessa krafter verkar dock samtidigt, understryker Todd, och belyser en europeisk längtan efter samgående mellan USA och Europa. Detta samgående trycks dock tillbaka av ett avståndstagande och Todd beskriver dessa tendenser som typiska inför en kommande skilsmässa.¹⁷⁸ Europas ledare, skriver Todd, kände behov av beskydd från USA i samband med den s.k. ”Pragkuppen” och Sovjetunionens närvaro i Östeuropa. Men när kommunismen i Europa försvunnit, anses det naturligt att Europa längtar efter självständighet, samt att man börjar tvivla på USA:s ledarskap. Todd skriver att samma tendenser även kan skönjas i Japan. Todd beskriver även krafter som verkar för ett fullständigt införlivande med det amerikanska systemet. Han menar att den liberala revolutionen har inneburit en s.k. lockelse för höga europeiska kretsar och att oligarkiska tendenser är på väg att komma fram, och dessa nya krafter, menar han, behöver en ledare.¹⁷⁹ USA:s militära roll beskriver Todd som icke nödvändig och landet har istället blivit en förespråkare för en ojämlig revolution. Han belyser ett oligarkiskt vägval som kan intressera ledarskikt runt om i världen. Todd menar att USA inte längre erbjuder försvar av den liberala demokratin, utan erbjuder istället mer makt och pengar till de mest välbärgade och mäktiga.¹⁸⁰ USA:s mål i Persiska Viken och Centralasien är att få kontroll över oljan, understryker Todd. Han poängterar dock att USA även är intresserade av allt, inte bara olja. Han anser att det är USA:s agerande på just detta område som slår tillbaka mot den egna staten. USA, menar Todd, underblåser en oro i Persiska Viken. Landet har också en önskan att kontrollera Japans och Europas energitillförsel. Detta tvingar i sin tur de s.k. ”protektoraten” (d.v.s. Europa och Japan) att mer och mer istället se Ryssland som en blivande handelspartner. Detta för att Ryssland är en av världens största oljeproducenter.¹⁸¹ Slutligen understryker Todd att om Europa blir ett självständigt centrum för Keynesiansk politik, spricker det amerikanska systemet. Han skriver dock att han inte vet vad detta beteende skulle innebära för bl.a. handels och kapitalflöden. Resultatet, menar Todd, blir att ett centrum skapas närmare världens hjärta och strömmar av pengar och varor till USA kommer att upphöra. Detta resulterar att USA tvingas verka som andra nationer att reglera utrikeshandeln.¹⁸²

¹⁷⁸ Ibid s.183

¹⁷⁹ Ibid s.184

¹⁸⁰ Ibid s.185

¹⁸¹ Ibid s.207

¹⁸² Ibid s.212

Todd resonerar även kring det amerikanska försvaret och han beskriver bl.a. det amerikanska flygvapnet och hur detta delvis skulle kunna slås ut av den ryska luftvärnsteknologin.¹⁸³ Han skriver även om den amerikanska arméns avsaknad av att kunna bedriva markstrider och kopplar detta till USA:s primära inkompetens, d.v.s. landkrigföring. Han skriver vidare att USA var beroende av lokala krigsherrar i Afghanistan, men även av Rysslands välvilja och att denna försåg den s.k. Norra alliansen¹⁸⁴ (en militär allians som stred mot talibanmilisen) med vapen.¹⁸⁵ Den stora delen av den amerikanska militära aktiviteten finns i den muslimska världen och Todd nämner tre faktorer vilka belyser USA:s fixering vid Islam. Han nämner universalismens tillbakagång, vilket bl.a. skapar en intolerans mot kvinnans ställning i den muslimska världen. Vidare nämner han en sjunkande ekonomisk effektivitet, vilket gör USA fokuserat på den arabiska oljan. Även de amerikanska militära misslyckandena gör dessa stater till passande mål och detta för att de är svaga, anser Todd.¹⁸⁶ Han resonerar även kring Europa och att det inte har några problem med omvärlden. Man har normala handelsförbindelser med resten av planeten, understryker han. Dess strategiska intresse är en bevarad fred. Detta strategiska mål blir därför tvärt om gentemot USA:s, menar Todd.¹⁸⁷

Skillnader/likheter

Till skillnad från Todds resonemang bygger Kagans på att USA är en stark stat och därför beter sig som starka stater gör. Enligt hans resonemang är USA för starkt för att komma in i det Kantinska/idealistiska paradiset, d.v.s. Europa. USA tvingas istället, enligt Kagan, vakta dess portar och ta itu med skurkstater i den s.k. ”hobbeanska” världen. Todds resonemang bygger på att USA måste förbli världens centrum (enligt USA självt) samt spela en roll som allsmäktig. Konflikter får därför aldrig lösas, utan USA skall kunna ingripa militärt runt om i världen. Detta beteende, d.v.s. att hamna i konflikt med mindre stater gör att man förblir jordens centrum, anser Todd. Detta beteende är även ett sätt att förhindra ett uppvaknande av kommande stormakter. Kagans bild av USA kan upplevas som mer eller mindre positiv, medan Todd har ett negativt utgångssätt. I Todds bok kan man skönja ett mer rovgirigt USA på jakt efter nya tillgångar i en annars fredlig värld. Kagans bild kretsar mer kring en

¹⁸³ Ibid s.134

¹⁸⁴ Landguiden, 040205 http://www.landguiden.se/pubCountryText.asp?country_id=8

¹⁸⁵ Emmanuel Todd, *Låtsasimperiet* s.145

¹⁸⁶ Ibid s.146

¹⁸⁷ Ibid s.198

hobbeansk värld, där USA upprätthåller ordningen och där USA tvingas att ta itu med skurkstater och diktatorer. Todd nämner även den amerikanska ekonomin och ett amerikanskt handelsunderskott av sällan skådat slag. Han har även en negativ bild av den amerikanska dollarn och dess värde och förutspår en ekonomisk kollaps, vilken även kommer att bryta den amerikanska imperieställningen. Kagans bild av den amerikanska ekonomin (utifrån tidningen "The Economist") är mer positiv. Han redogör för hur den amerikanska ekonomin år 2050 kommer att vara dubbelt så stor som Europas. Vidare resonerar han att den amerikanska makten kommer att stärkas och att han ser ett ungt och livskraftigt USA, jämfört med det han beskriver som ett åldrande och inåtvänt Europa.

Vidare ser Todd hur delar av det amerikanska flygvapnet skulle kunna slås ut av den ryska luftförsvaret/luftvärnsteknologin. Han beskriver även en avsaknad hos det amerikanska försvaret i att kunna bedriva markstrider. Men också att de amerikanska misslyckandena resulterar i att de arabiska staterna blir passande mål, p.g.a. sin militära svaghet och sin tillgång på olja. Kagan beskriver den amerikanska militära styrkan som enorm, men också att den kan sättas in var som helst i världen. Han redogör även för en amerikansk vilja att satsa på försvaret och investera i ny teknik, vilket förändrar krigföringen, till USA:s fördel. Han understryker samtidigt att redan före den 11 september 2001, var fokus inriktat på Kina p.g.a. Kinas tilltagande styrka och politiska målmedvetenhet. Han skriver även att den 11 september 2001 i framtiden kommer att stå för en amerikansk inblandning i den islamska världen, samt att denna inblandning kan leda till en lång ockupation av de stora staterna i arabvärlden. Kagan och Todd har båda åsikter rörande USA:s inblandning i arabvärlden, dock betonar Todd USA:s vilja att kontrollera oljan. Todd belyser även hur USA underblåser en oro i Persiska Viken. Han beskriver även en kommande skilsmässa, där europeiska ledare börjar tvivla på USA:s ledarskap, vilket svagt påminner om Kagans resonemang. Todd beskriver ett Europa som inte har några problem med omvärlden och som har normala handelsförbindelser med resten av planeten, samt ett intresse av en bevarad fred. Ett intresse som, han menar, skiljer sig från USA:s. Detta resonemang påminner mycket om Kagans resonemang, d.v.s. om ett Europa som äntrat ett kantinskt paradiset och där USA, p.g.a. sin styrka, tvingas sköta vakthållningen av paradiset. Todds bild av USA, till skillnad från Kagans, kan dock upplevas som mer negativ/hotfull. Det kan tilläggas att Kagan fokuserar i sin bok kring den militära styrkans betydelse. Kanske gör även Todd detta när han redogör för ett närmande mellan Europa och Ryssland. Detta handlande kan även ses ur ett realistiskt perspektiv, där en kommande handelsallians även får en militär variabel. Denna variabel skulle kunna vara det ryska luftförsvaret/luftvärnsteknologin, vilket av Todd beskrivs som mycket avancerat.

All kritik i kapitlet, ”Som ett eko från 60-talet” samt ”Låtsasimperiet”, berör mer eller mindre det amerikanska beteendet på den internationella arenan. Emanuel Todd är den kritiker som fått störst utrymme i avsnittet. Den tyngsta kritiken kan riktas mot Todds allmänt negativa bild han ger av USA. Han har berört ett USA som lever på krita samt uppträder hotfullt på den globala arenan. Jag anser att man kan skönja en direkt motsatt hållning i bilden av USA, jämfört med Kagan. Det intressanta är att denna bild speglas utifrån en europeisk horisont och enligt Kagans resonemang har européer en mer idealistisk syn av den internationella spelplanen. Jag anser vidare att Todd skall ha kritik för sitt sätt att beskriva USA som rovgirigt, där han bl.a. menar att USA vill åt den arabiska oljan samt viljan att få kontroll över Europas och japans energitillförsel. Vidare att han benämner dessa aktörer som protektorat. Han visar även en mycket negativ bild av den amerikanska krigsmakten och dess förmåga att bedriva markstrider, vilket jag anser är en helt felaktig analys. Jag menar att man måste ha i åtanke att USA är en supermakt som spenderar enorma summor på sitt försvar varje år, vilket Todd glömmer bort att nämna. Det som gör Todds resonemang både intressant och originellt är hans bild av Japan, Europa och Ryssland. Han menar att dessa kommer att närma sig varandra som handelspartners, p.g.a. Rysslands oljetillgångar. Jag anser att man i detta resonemang kan skönja ett kommande fiendskap med USA, samt starten på en allians vilken ligger närmare världens hjärta, d.v.s. Eurasien. Jag anser att detta är en ganska utopisk framtidssyn, vilken är mer mångfacetterad än vad Todd vill göra gällande. Jag tror att tre stora stater med olika kultur, religion samt språk kan få problem i att närma sig varandra på det enkla sätt Todd vill framhäva. Detta till skillnad från stater med samma kultur och historia, där USA och Europa än en gång kan nämnas.

Realism/Neorealism/Geopolitik och Idealism

Realism/Neorealism

Efter avsnittet kring kritik och andra perspektiv visar detta avsnitt bl.a. varifrån Kagans resonemang härrör. Det sätter in läsaren i den realistiska teorin, och kan ses som en fördjupning i att försöka förstå och tolka Kagans realistiska världssyn. Avsnittet ger även en inblick i geopolitiken, vilken ligger realismteorin nära. Detta avsnitt kan ses som en fortsättning av det föregående och fokus sätts på fundamentet i Kagans världssyn. Syftet är att sätta in läsaren i Kagans tankegångar samt försöka förstå dessa. Det samma kan sägas om

avsnittet vilket berör idealism, där en inblick ges i det idealistiska tänkandet och ett motsatt synsätt.

Författarna till boken *Europeisk säkerhetspolitik*¹⁸⁸ redogör för att realism/realistisk teori kretsar kring ett tänkande, vilket har sina rötter i det antika Grekland. De skriver att Thukydidens skildring av kriget mellan Sparta och Aten kan ses som en utgångspunkt för den realistiska skolbildningen. De nämner även Niccolo Machiavelli och Thomas Hobbes kan ses som förgrundsgestalter inom denna genre. Under 1900-talets första hälft var E.H Carr och Hans Morgenthau förgrundsgestalter inom området, fortsätter författarna. Carr redogör i sitt verk *The twenty years of crises* från 1939, att den internationella strukturen saknar en världsregering och blir därför anarkisk. Det blir därför viktigt att som ”stat” lita till sin egen säkerhet. En säkerhet som ombesörjs med militära medel, skriver författarna. I realpolitiken (maktpolitiken) är den militära styrkan central och detta formar de internationella relationerna. Vidare understryker författarna att denna realism och neorealismen lägger vikten på ”staten” i det internationella systemets uppbyggnad när det gäller att klarlägga internationellt handlande. Sett ur detta ganska inskränkta perspektiv bör frågan ställas om realisternas bild av världen är tillräcklig? Jag är övertygad av att många anser att realisternas världsbild är alltför enkel. Det ter sig även naturligt att de kritiseras för detta, av den orsaken att stater och militär styrka sätts i främsta ledet. Men det bör samtidigt nämnas att dessa beståndsdelar av andra anses som mycket betydelsefulla.

Hans Morgenthau och hans verk *Politics Among Nations* anses av många som ett klassiskt verk och tillsammans med E.H Carr fördes termen *realism* fram som ett alternativ till idealismen, skriver de vidare. Man ansåg att idealismen till skillnad från realismen hade en allt för optimistisk syn på världen och där upplysning, respekt för folkrätten och klokt statsmannaskap inte skulle hjälpa till för att skapa säkerhet och fred, poängterar författarna.¹⁸⁹ Realismen fokuserade istället, menar de, på att sakligt förklara krig och konflikter och relationer mellan stater.

Författarna skriver vidare att E.H Carr och Hans Morgenthau skiljer sig från varandra. Carr, anser författarna, har systemnivåns anarki som bas i sin förklaring, medan Morgenthau förklaring kretsar kring den mänskiga naturens, d.v.s. att människan är ond av sin natur samt maktsträvande och att detta återges i relationerna mellan stater. Därför är makt ett primärt mål för staterna och deras utrikespolitik, understryker författarna. Vidare anser Morgenthau, enligt

¹⁸⁸ Lisbeth Aggestam, Kjell Engelbrekt, Charlotte Wagnsson, Mike Winnerstig, *Europeisk säkerhetspolitik* s.199

¹⁸⁹ *Ibid* s.200

författarna, att en stat alltid strävar efter mer makt än sina grannar och åstundar därför efter en säkerhetsmarginal gentemot dessa. Detta för att makt är svårt att mäta och man kan aldrig vara säker på om grannstaten har lika mycket makt som en själv. Frågan måste ställas om Morgenthau's negativa människobild är en bra utgångspunkt i studier av den globala arenan? Jag anser att hans utgångspunkt är både intressant och originell när han beskriver hela människosläktet som ondsint. Av den orsaken tror jag Morgenthau's världsbild av många uppfattas som alltför dunkel, till skillnad från senare realister.

Två av de idag mest kända neorealisterna är Kenneth Waltz och John Mearsheimer. Waltz *Man state and war* (1959) samt *Theory of international politics* (1979) kan ses som de mest tongivande inom vetenskapsgrenen, poängterar författarna. Mearsheimer, vilken de anser är en efterföljare till Morgenthau, är bl.a. känd för vetenskapliga artiklar i tidskriften *”International security”*¹⁹⁰.

Kenneth Waltz, anser författarna, har försökt besvara varför krig uppstår och han har tre förklaringar till detta. Den första tolkningen gör hänvisningar till människan, d.v.s. människans natur. Den andra berör staters olika karaktär och hur exempelvis olika inrikespolitiska system kan förklara externt agerande. Waltz tredje bild till uppkomst av krig kretsar, enligt författarna, kring karaktären av det internationella systemet. Ett system som innebär att varje stat måste ”se om sig själv” och där våld är ett medel i att göra detta. Waltz menar vidare, enligt författarna, att krig uppstår för att det inte finns något som kan avvärja dem. Vidare står det att Waltz förklaringar på individnivå/statsnivå kan förklara vad för sorts krig som utbryter. Författarna understryker att Waltz tredje förklaring kretsar kring världspolitiken som helhet, medan de andra två kretsar kring individ och statlig policy, som under alla omständigheter inrymmer de direkta krigsorsakerna, skriver författarna.¹⁹¹ Vidare menar de att Waltz i sina senare verk försökt att göra en generell teori i att förklara internationella relationer, vilken är grundad på den tredje systemorienterade teorin.¹⁹² De understryker att Waltz definition innebär att färre men viktigare variabler används i forskningen. Waltz teori kallas för strukturell realism eller neorealism och författarna skriver att med Mearsheimer kan man simplificerat förklara huvuddragen i den neorealistiska modellen i fem grundlinjer.

¹⁹⁰ Ibid s.200, 201

¹⁹¹ Lisbeth Aggestam, Kjell Engelbrekt, Charlotte Wagnsson, Mike Winnerstig, *Europeisk säkerhetspolitik* s.201

¹⁹² Ibid s.202

1. den första innebär att det internationella systemet är anarkiskt och att staterna är de mest betydelsefulla aktörerna.
2. den andra utgår ifrån att alla stater kan införskaffa någon form av militär kapacitet och detta medför att varje stat kan skada eller förintna en annan stat. Detta innebär att varje stat i det internationella systemet kan utgöra ett hot möjligt mot en annan inom systemet.
3. vidare anser den neorealistiska teoribildningen att stater, där definitionen utgår ifrån regeringar/statsledningar, aldrig kan vara säkra på andra staters avsikter. Författarna skriver att stat A aldrig kan vara säker på att stat B inte kommer att använda sina maktmedel mot A och dess intressen.
4. den fjärde berör hur staters mest fundamentala drivkraft är att överleva som stater och att detta utgör grunden i det man kallar det ”nationella intresset”, vilkens innebörd fokuseras kring att staten alltid vill bevara sin suveränitet. Författarna redogör för att fokus på ”överlevnad” skiljer den nyare realismen från den äldre. Hans Morgenthau ansåg att stater alltid försöker maximera sina intressen i termer av makt och detta för att människan till sin natur är makthungrig.¹⁹³
5. den femte belyser hur stater nästan alltid agerar för att bevara suveräniteten, d.v.s. att försvara och suveräniteten och handlingsfriheten.

Författarna skriver att var för sig behöver dessa punkter inte utlösa något konfliktfyllt beteende mellan stater. Tillsammans, menar de dock, att stater inte sällan hamnar i situationer där de beter sig aggressivt mot omvärlden. Rädsla och tvivel blir därför en grundinställning mellan stater, poängterar författarna. Detta ger en effekt av det internationella systemets natur vilken kan leda till krig. Detta eftersom den enes försvar samtidigt utgör en hotbild, understryker de.¹⁹⁴ Vidare anser författarna att i den realistiska världsbilden blir staternas relativa makt definierad som ett fientligt beteende av dess materiella och immateriella tillgångar och summan av detta kategoriserar staterna som småstater eller superstater. Kenneth Waltz anser, enligt författarna att ”tillgångarna” utgörs b.l.a. av antal medborgare, territoriell storlek, militär/ekonomisk styrka, naturresurser och politisk stabilitet/effektivitet. Supermakter får inte alltid sin vilja igenom, fortsätter författarna, utan de hejdas ofta i sin rörelse framåt av den s.k. maktbalansen, vilket systemet är orsak till. En förhärskande superstat kommer därför inte ha världsmakt under någon längre tid, utan andra kommer förr eller senare, i form av en allians eller koalition, bemöta superstaten. Detta trots att superstaten

¹⁹³ Ibid s.203

¹⁹⁴ Ibid s.203

inte har några onda avsikter och är god till sin natur, men dess stora makt gör att den möts upp av en koalition av andra stater. Därför är en unipolär världsordning bara möjlig under en viss tid, d.v.s. i en övergångsfas¹⁹⁵

Inom realismteorin talar man även om s.k. ”bandwaggoning” och detta innebär att när en stat framstår som segrare i någon form av kraftmätning, genererar detta i att andra stater ansluter sig till den segrande. Författarna redogör för s.k. bandwaggonliknande resonemang och nämner den s.k. dominoteorin, där man förutspådde att stater skulle ansluta sig till sovjetblocket om detta tilläts segra i strider i tredje världen. Vidare menar författarna att den s.k. ”hotbalansen” är minst lika viktig som maktbalansen. När det gäller maktbalansen, är denna fokuserad kring militära maktmedel och frånses därför från staters avsikter. En stat som inte har några fientliga avsikter uppfattas inte heller som hotfull av sina grannar, hur kraftfull den än är. Författarna understryker dock att om en stat har fientliga avsikter, kan även en måttligt stark stat anses vara hotande och samla sina grannar i en balanserande allians.¹⁹⁶ Avslutningsvis redogör författarna att i den realistiska teorin ägnas litet utrymme åt det inrikespolitiska systemets ställning och den vikt det anses ha i utrikespolitiska sammanhang. De skriver att demokratier, vilka vilar på stabila inrikespolitiska system inte krigar mot varandra. Realisterna anser, skriver författarna, att om alla stater avsåg att vara demokratier skulle det internationella systemets uppbyggnad även nödga demokratiska stater att ibland vara hotande mot varandra. Det kan avslutningsvis understrykas att den sorts realism som anammar Morgenthau tankegångar brukar kallas för offensiv realism. Där anses staterna alltid vara maktmaximerande och egoistiskt expansiva. Kenneth Waltz neorealistiska variant, där säkerheten går i första hand, brukar benämnas som defensiv, understryker författarna.¹⁹⁷

I ovanstående kapitel har realism/neorealism presenterats. Det intressanta och originella med denna skolbildning är dess snäva syn av den internationella arenan. Jag menar att man mer eller mindre ser staten/stater som de viktigaste aktörerna, samt har en stundtals negativ bild av världen som helhet. Jag anser att detta borde kritiseras, men bör även ses som en intressant startpunkt att studera internationella relationer utifrån. Vidare har konflikter varit återkommande under historiens gång och detta gör realister som Hans Morgenthau intressanta, eftersom han menar att människan är ond av sin natur och att detta avspeglas på stater. Morgenthau originella synsätt, menar jag, visar på en internationell arena som är ond,

¹⁹⁵ Ibid s.204

¹⁹⁶ Ibid s.205

¹⁹⁷ Ibid s.206

samt leder till en nedåtgående spiral som inte kan brytas. I ett sådant tillstånd kan det bara bli sämre, d.v.s. människorna förgör till slut varandra. Synsättet borde därför även kritiseras för svartmålningen av den globala spelplanen samt dess negativa synsätt av människan som varelse. Jag anser att de senare realisterna har en mer sansad syn av den globala spelplanen, där de betonar att staternas mål är överlevnad. Detta till skillnad från de äldre, vilka lyfter fram staterna som maktmaximerare.

Geopolitik

Författarna till boken *Europeisk säkerhetspolitik* skriver att den geopolitiska teoribildningen av många anses ligga nära den realistiska. Dock menar de att geopolitiken till skillnad från realismen har ett särskilt framhävande på det geografiska läget som en stat innehar.¹⁹⁸ Vidare att detta avgör vilken säkerhetspolitik och utrikespolitik en stat avser att föra. Utifrån detta resonemang bör verkligen frågan ställas om geopolitiken, liksom realismteorin, har en alltför snäv världssyn? Jag är övertygad av att många anser, precis som med realismteorin, att geopolitiken är alltför snäv. Teorin ligger alltför nära realismteorin och dess fokus på militär styrka. Trots detta anser jag att kombinationen av geografi och beteende är en intressant vinkel med utgångspunkt i att studera internationella relationer.

Författarna skriver vidare att den svenske statsvetaren Rudolf Kjellén införde idén och preciserade det som ”läran om staten som organism eller företeelse i rummet”¹⁹⁹ Han ansåg att den väsentligaste utgångspunkten för en stat var att den var jordägare, p.g.a. det måste finnas ett territorium för att bilda en stat. Kjellén ansåg, enligt författarna, att staten kan ses som en biologisk organism och han jämför den med ett träd. Han menade att geografin och ett antal maktresurser formar en stat, samt att stater växer och går ur tiden. Det är även de mest välanpassade som överlever längst och försök till utvidgning utanför dess naturliga gränser resulterar i att trädet (staten) tappar kraft och drar sig tillbaka till sitt naturliga område.

Även den kände geopolitikern Halford Mackinder nämns i denna bok. I sin essä ”The geographical pivot of history” (1904) redogör han för det euroasiatiska kärnområdet, vilket omfattar området från Europas östgräns fram till området kring Sibirien. Han beskriver, enligt författarna att detta område är det mest betydelsefulla i världen, utifrån ett geografiskt/naturresurs perspektiv. Området utgör även världens utseende och har en

¹⁹⁸ Ibid s.206

¹⁹⁹ Ibid s.207

geografisk tyngdpunkt/vridningsaxel och den som behärskar detta område kontrollerar i sin tur det eurasiska landet samt hela världen, poängterar författarna, utifrån Mackinder tes.²⁰⁰

Mackinder skrev även boken *Democratic ideals and reality*, där han analyserade världsläget, skriver författarna. De skriver att han uppskattade NF: s idealistiska grund, men varnade samtidigt för en övertro på dessa drag. Han ansåg att krig inte kunde förhandlas bort. Kriget ansåg Mackinder som någonting återkommande p.g.a. en ojämn fördelning av geopolitiskt relaterade beståndsdelar. Dessa kunde t.ex. vara bördig mark, råvaror samt övriga taktiska förutsättningar stater emellan, skriver författarna. Vidare skriver de att Mackinder var medveten om vilka konsekvenser geopolitiken borde få för Storbritanniens utrikespolitik. Enligt Mackinder skulle de som behärskade den eurasiska/afrikanska landmassan till slut distansera USA och Storbritannien. Han ansåg därför att den västliga politiken borde utgå ifrån att behärska hjärtlandet genom att hindra Tyskland och Ryssland från att enas och genom detta behärska detta område, understryker författarna.²⁰¹

Mackinder har, enligt författarna, starka realistiska drag och han kritiserade de s.k. manchesterliberalerna, vilka betonade frihandel och marknadsekonomi och att detta i sin tur leder till sämja. Han åsyftade att det brittiska näringslivet alltid har hjälpts av en statlig brittisk våldsmakt utomlands.²⁰² Vidare menade han att frihandel bara var något som en stormakt kunde ägna sig åt och att denna politik kunde leda till handelskonflikter, klarlägger författarna. Mackinder ansåg också att stormakterna skulle förbli de dominerande aktörerna i världen, trots NF: s likabehandling av alla suveräna stater, understryker de. Författarna skriver att Mackinder utgick ifrån att våldsmakt kommer att utgöra grunden för världens styre och att denna utgångspunkt är realistisk.

I boken nämns även geopolitikern Nicholas Spykman som även har en realistisk grundsyn. Han menar att frånvaron av en dominerande auktoritet frampressar ett säkerhetstänkande för enskilda stater.²⁰³ Ett tänkande där det, enligt Spykman, handlar om att stärka/förbättra sin maktposition i världen, skriver författarna. Vidare klarläggs det att Spykman är en offensiv realist och han ser staterna precis Morgenthau, d.v.s. engagerade i en utdragen maktkamp där man vill åstadkomma en säkerhetsmarginal för den egna staten. Detta leder till att andra stater också rustar för samma ändamål, vilket leder till en evighetslång maktkamp, skriver författarna. Vidare menar de att Spykman såg Eurasien och Nordamerika som de viktigaste områdena och förbindelsen till Storbritanniens sjömakt som den viktigaste omständigheten i

²⁰⁰ Ibid s.207,208

²⁰¹ Ibid s.208

²⁰² Ibid s.209

²⁰³ Ibid s.210

amerikansk politik emot den europeiska kontinenten. Dessutom ansåg han till skillnad från Mackinder att det inte är hjärtlandet som är det intressanta, utan de stater som kringgärdar det. Författarna nämner Västeuropa, Mellanöstern, Indien och Sydostasien och, enligt Spykman, kan den som behärskar dessa områden hålla hjärtlandet i schack och kontrollera världen i övrigt.²⁰⁴ Författarna redogör också utifrån Spykmans teser hur en amerikansk strategi borde se ut.²⁰⁵ Man kan förenklat säga att den gick ut på att förhindra den ”gamla världen” att förenas mot den nya, d.v.s. mot USA. USA måste därför bistå bakom en s.k. maktbalans mellan de kraftfullaste makterna i den ”gamla världen” d.v.s. Ryssland, Tyskland, Japan och Kina. Spykman ansåg också, enligt författarna, att det behövs en amerikansk närvaro i Europa, där interventionism istället för isolationism anses vara nyckeln till detta spörsmål. Vidare skriver de att Spykman såg det enade efterkrigstids-Europa som ett hot mot amerikanska intressen och USA bör därför understödja en balanserad istället för en integrerad makt i den ”gamla världen”. Därför, menade Spykman, att ett federalt/enat Europa skulle minska USA:s inflytande i området, poängterar författarna. Han ansåg också att det var USA:s uppgift att förhindra att en eller flera hegemonier växte upp i Europa, efter andra världskriget. Författarna redogör, enligt Spykman tankegångar, att de största staterna skulle spelas ut mot varandra, d.v.s. Tyskland och Ryssland. Han menade att dessa skulle få en gemensam gräns och genom detta balansera varandra. Spykman ansåg också att USA inte skulle kunna dra sig tillbaka från Europa efter kriget och menade att en tredje kraft är ofrånkomlig för att vidmakthålla en maktbalans i regionen. USA har fler gånger försökt dra sig tillbaka från Europas bekymmer, skriver författarna, utifrån Spykman teser. Förr eller senare har dock USA dragits in i dessa problem och han ansåg därför att det skulle vara lättare för USA att stanna kvar i Europa. Väl på plats skulle USA:s intressen kunna befrämjas, avslutar de.

I boken *Europeisk säkerhetspolitik* nämns vidare geostrategen Colin S Gray, vilken i verket *The geopolitics of superpower* ger en historisk tillbakablick över geopolitiska idéer och sedan applicerar dessa på stormakterna under det kalla kriget.²⁰⁶ Han är, enligt författarna, inspirerad av både Spykman, Mackinder och Kjellén och han uppfattar det kalla kriget som en äkta geopolitisk konflikt. Han anser även att den ideologiska kampen bara är en ytlig företeelse och att ett storryssland eller Sovjetunionen alltid kommer att vara en motspelare till USA,

²⁰⁴ Ibid s.210

²⁰⁵ Ibid s.211

²⁰⁶ Ibid s.212

understryker de. Detta, skriver författarna, beror på att Gray ansåg USA vara en "havsmakt", p.g.a. sitt geografiska läge. Detta har format den amerikanska utrikes/säkerhetspolitiken. Ryssland såg Gray som en "landmakt" och har genom sitt geografiska läge varit med om ett flertal invasioner. Därför har Ryssland satsat på marktrupper samt att expandera sitt territorium för att kunna säkra sina gränser, skriver författarna. USA har aldrig blivit invaderat sedan det blev självständigt, och har därför format en amerikansk mentalitet. USA utgår istället från sjöstridskrafter som bas i sitt militära tänkande, klarlägger författarna, enligt Grays teser. Det kan slutligen understrykas, tillägger författarna, att Gray i den brittisk/amerikanska europapolitiken ser en klar struktur genom historien. Han skriver att den brittiska politiken varit den samma sedan kampen mot det spanska habsburgska riket och mot nazityskland. Den amerikanska europapolitiken har sedan slutet av andra världskriget, från president Truman fram till George Bush, kopplas till Mackinder tes kring "hjärtlandets" betydelse, understryker författarna, enligt Grays resonemang.²⁰⁷

Andra författare som använt sig av geopolitiska resonemang är Samuel Huntington och Henry Kissinger, skriver författarna. Huntington menade att det låg i USA:s intresse efter det kalla kriget att inte låta en ny hegemon att växa fram i Eurasien. Detta, skriver författarna, skall inte enbart tolkas som ett bemötande av ett framväxande Ryssland, utan även ett växande EU. Ett EU där Tyskland kan komma att dominera EU och Europa, understryker de. En sådan framväxt skulle kunna hota USA:s intressen, skriver de vidare, utifrån Huntingtons tes. USA:s europapolitik bör, enligt Huntington, därför utformas så att Tysklands makt begränsas. Vidare att den bör sträva efter att EU blir en mer lös ekonomisk organisation utan politisk enighet och en avsaknad av en samordnad utrikespolitik, avslutar de. Slutligen nämner författarna Henry Kissinger (f.d. amerikansk utrikesminister), vilken också använder sig också av geopolitiska resonemang. Enligt hans tankegångar, skriver författarna, att USA är en ö utanför den eurasiatiska landmassan. En landmassa som har större befolkning och tillgångar än USA. Han anser därför att om en enda makt härskar i Europa utgör detta ett hot mot USA. Detta p.g.a. att en eurasiatisk hegemoni i det långa loppet skulle kunna överskugga USA ekonomiskt/militärt.²⁰⁸

I detta avsnitt har jag redogjort för den geopolitiska skolbildningen, vilken har släkdrag med den realistiska. Värt att lyfta fram från detta avsnitt är geopolitikerna Spykman och

²⁰⁷ Ibid s.212

²⁰⁸ Ibid s.213

Mackinder. Dessa är fokuserade kring det s.k. "hjärtlandet" samt de områden som kringgärdar det. Jag anser att både Robert Kagan och Emmanuel Todd har drag av dessa i sina tankegångar. Dock skall geopolitikerna kritiseras för en negativ syn av den internationella arenan, där exempelvis Mackinders varnande övertro på FN kan nämnas. Vidare att våldsmakt kommer att utgöra grunden för världens styre och att stormakterna kommer att förbli de dominerande aktörerna.

Ytterligare har geostrategen Colin S Gray en intressant syn på USA och Ryssland, där han menar att den förra är en havsmakt och den senare en landmakt. Jag menar att Grays resonemang kan ifrågasättas om man ser till de markoperationer som USA utfört under en 15-års period. Kanske håller USA på att omvandlas till en landmakt?

Vidare för Henry Kissinger ett intressant resonemang, när han menar att en ensam makt i Europa kan utgöra ett hot mot USA. Jag tror att ett enat och självständigt Europa, även om det anses vila på idealistisk grund, kan utgöra ett sådant hot om man ser världen utifrån ett geopolitiskt perspektiv. Dock strider detta synsätt mot Kagans tankegångar, eftersom han anser att ett fredligt Europa, fastän med starkare försvar, gagnar USA.

Idealism

I detta avsnitt använder sig Björn Hettne av uttrycket "anarkimodellen", detta uttryck grundar sig på en uppfattning om att det internationella systemet är anarkiskt. Han skriver att man utgår ifrån att nationalstaten utgör garant för säkerhet och välbefinnande och att allt utanför denna blir därför anarkiskt.²⁰⁹ Anarkimodellen kan därför liknas vid realismteorin och dess världssyn, dock använder jag mig i detta avsnitt av Hettnes uttryck.

Författaren Björn Hettne redogör i boken *Internationella relationer* att idealisterna/utopisterna utgår ifrån en liberal grunduppfattning, där ökad handel mellan stater genererar i fred.²¹⁰ Frågan vilken utifrån detta måste ställas är om delar av det idealistiska utgångsläget, till skillnad från det realistiska, anses vara alltför positivt? Jag tror mycket väl att den idealistiska skolbildningen kan uppfattas på detta sätt, i synnerhet sett ur ett realistiskt perspektiv. Dock upplever jag dess positiva utgångsläge med betoning på handel/fred som intressant. Detta kan i sin tur kopplas till att idealisterna, till skillnad från exempelvis de gamla realisterna, inte ser människor och stater som onda och maktsträvande.

²⁰⁹ Björn Hettne, *Internationella relationer* s.14

²¹⁰ Ibid s.20

Idealisterna anser ytterligare att med internationell lagstiftning samt internationellt effektiva institutioner kan fred skapas. Detta under förutsättning att man ger upp den nationella egoism, vilken realisterna fann vara ett grundande karaktärsdrag hos nationalstaterna, understryker Hettne. Han skriver vidare att under mellankrigstiden benämndes denna struktur som kollektiv säkerhet. Det fanns även idealistisk kritik, menar Hettne, vilken gick ut på att avveckla ”nationalstaten” för att frambringa en varaktigt fred. Vidare, poängterar Hettne, att den liberala traditionen varit maktrealismens största utmanare.

Slutet på det andra världskriget och början på det kalla kriget kan ses som ett nederlag för den liberalistiska fredsstrategin, skriver Hettne. Den kom dock tillbaka i skepnad av b.l.a. regionala integrationsteorier/neofunktionalism vilken, enligt Hettne, fokuserar på ökad integration stater emellan. Denna föder i sin tur en s.k. säkerhetsgemenskap. Han nämner de nordiska staterna som ett skolexempel, men även efterkrigstidens europeiska gemenskap nämns. Hettne belyser hur den nya relationen mellan Tyskland och Frankrike genererat i en ökad säkerhet i Europa. Han nämner detta i relation till att Tyskland delades efter andra världskriget, vilket formade andra säkerhetsproblem. Han poängterar därför att fred genom integration är både ett invecklat och självmotsägande förlopp.

Hettne redogör vidare för att fredsforskningen från början var en oppositionell rörelse mot den s.k. maktrealismen, där kritiken mot maktrealismen låg i dess sätt att studera internationella relationer. Hettne belyser hur maktrealismen kritiserades för sin inskränkta politiska analys, men även för dess primitiva modell av det internationella systemet.²¹¹ Vidare nämner han kritiken mot dominansen av det säkerhetspolitiska/maktpolitiska snäva perspektivet, samt dess synsätt av ”fred” som ett tillstånd av ”icke krig”.

Hettne skriver att fredsforskningen till en början sågs som en rörelse där forskare sökte nya normativa utgångspunkter. Vidare att det har funnits stora motsättningar mellan anarkimodellen och fredsforskningen. Motsättningar som grundar sig på att strävan efter ”säkerhet” inte går att jämföra med strävan efter ”fred”, understryker Hettne. Han nämner författaren/forskaren Mats Friberg som, han menar, kritiserat anarkimodellen/realism teorin. I sin avhandling ”Maktpolitik, maktbalans och fred” (1973) skriver han att den ger en felaktig bild av världspolitiken och att maktbalans inte är en bra utgångspunkt för att skapa fred, poängterar Hettne. Friberg, skriver Hettne, har istället en alternativ bild av världen, vilken

²¹¹ Ibid s.21

innebär att det internationella systemet kan beskrivas som ett sorts samhälle. Hettne menar att Fribergs normativa bild kan beskrivas som ”fred genom responsivitet”, där responsivitet står för en fallenhet hos det styrande skiktet att svara för befolkningens behov.

Anarkimodellen, anser Hettne avslutningsvis, kan kritiserars utifrån två huvudtyper. Han anser att båda dessa ser det internationella systemet likt ett biljardspel. Ett spel där staterna kan liknas vid biljardbollar på ett horisontellt underlag och ibland stöter ihop med varandra.²¹² Den ena typen av kritik, menar Hettne, fokuserar kring att relationerna inte bara utgörs av regeringar, utan flera aktörer. Samhället håller på att bli mer transnationellt, skriver han. Den andra kritiken fokuserar kring att staterna sitter fast i s.k. dominansstrukturer, vilket gör att många av dem har mindre spelrum än biljardbollens, avslutar Hettne.²¹³

I ovanstående avsnitt har jag redogjort för den s.k. idealismen. Dess grunduppfattning skiljer sig markant ifrån realismen. Värt att nämna är dess förklaring av misstänksamhet som de menar bekämpas genom regionala integrationssträvanden. Jag tror detta stämmer ganska bra och relationen mellan Tyskland och Frankrike är ett mycket bra exempel på detta resonemang. Även idealisternas syn på ”fred” skiljer sig från realisternas, där de anser att maktbalans inte är en bra utgångspunkt för att skapa fred. Jag tror att det ligger en viss sanning i detta tankesätt. Emellertid skall idealisterna ha kritik i sitt resonemang rörande spørsmålet kring nationalstatens avveckling för att frambringa fred. Resonemanget är alltför originellt för att kunna genomföras, utan bör istället, ses som en utopisk synbild.

Del 3

Slutsats

Grunden i Kagans tankegångar finner man till största delen hos den s.k. realismteorin. Författarna till avsnittet realism/neorealism har beskrivit EH Carrs syn på den internationella arenan och denna beskrivning stämmer bra överens med Kagans. De menar att den internationella arenan saknar en världsregering och blir därför blir anarkisk. Vidare att varje stat får lita på sin egen säkerhet och därför blir militära medel viktiga. Samtidigt blir den militära styrkan central och formar de internationella relationerna. Realismen och neorealismen lägger även vikten på *staten* i det internationella systemets uppbyggnad när det

²¹² Ibid s.22

²¹³ Ibid s.22

gäller internationellt handlande. Realismen har en ganska negativ bild av den globala arenan och i viss mån även av människan som varelse och borde därför kritiserats för detta. Dock stämmer resonemanget bra överens med Kagans, eftersom han visar liten tilltro till FN och den internationella rätten, samt sätter den militära styrkan i främsta ledet. Detta kan vidare tolkas som att han ser *staten/stater* som de mest betydelsefulla aktörerna, samtidigt som han förenklar eller avfärdar centrala institutioner. Kagan beskriver i sin bok ett USA, vilket befinner sig i en hobbeansk värld samt spelar efter hobbeanska spelregler. Han skildrar ett Europa som lämnat det råa våldet bakom sig och inträtt i ett postmodernt idealistiskt paradiset. En liknelse av detta kan därför dras till stycket realism/neorealism. Där står det att realisterna anser att idealisterna har en alltför optimistisk syn på världen. En värld där upplysning, respekt för folkrätt samt klokt statsmannaskap inte räcker för att skapa fred och säkerhet. Vidare, menar de, att realismen sakligt förklarar krig och konflikter mellan stater. Kagan har redogjort för ett USA som under historiens gång ökat i styrka och intervenerat runt om i världen, i synnerhet efter Sovjetunionens fall. Kagan har beskrivit hur USA efter Sovjetunionens sammanbrott ökade sin territoriella räckvidd istället för att som Europa minska den. Delar av detta resonemang kan tolkas utifrån realisten Hans Morgenthau tankegångar. Han utgår ifrån ett negativt synsätt där människan anses vara ond av sin natur, samt maktsträvande. Detta återges i relationerna mellan stater och deras utrikespolitik och kan skönjas i Kagans resonemang, även om det inte anses alltför klart. Kagan har beskrivit ett USA som under historiens gång breddat sin makt och sin räckvidd, han beskriver emellertid den amerikanska hegemonin som en god beskyddare av den fria världen. Bortsett från detta finner man ett USA som strävar efter mer makt och detta stämmer bra överens med Morgenthau tankegångar kring makt som primärt mål, samt att stater strävar efter mer makt gentemot sina grannar.

Det skall också tilläggas att delar av Kagans resonemang härrör från den geopolitiska skolbildningen, som för övrigt ligger nära den realistiska i betraktandet av den globala arenan samt synen på våldsmakt och internationella organisationer. Kagan har beskrivit ett USA som satsar stora summor på sitt försvar och bl.a. uppdaterar militär teknik. Han har samtidigt redogjort för ett svagt Europa, vilket varit oförmöget att lösa problem på den egna kontinenten och där istället USA tvingas komma till undsättning. Han har även beskrivit hur USA börjat fokusera på staten Kina, eftersom USA vet om att Kinas makt kommer att öka. I avsnittet geopolitik har författarna redogjort för Samuel Huntingtons resonemang, där denne ansett att det legat i USA:s intresse att inte låta någon ny hegemon växa fram i Eurasien. Detta

resonemang kan jämföras med Kagans, vilken menar att Kina kommer att få större uppmärksamhet när dess styrka och geopolitiska åtaganden ökar.

När det gäller Europas styrka vilken, Kagan menar, är otillräcklig, kan detta resonemang kopplas till geostrategen Colin S Gray. Han anser att ett Sovjetunionen eller storrysland alltid kommer att vara en motspelare till USA. Kanske bedömer därför Kagan, utifrån Grays resonemang, att Europa borde satsa mer på försvaret för att väga upp Ryssland.

Kagan ser ett Europa som borde satsa mer på försvaret, och kanske anser han detta eftersom USA håller på att bli upptaget på annat håll, exempelvis i Mellanöstern och framöver i Kina. Eventuellt anser han att Europa idag inte är lika strategiskt viktigt som under det kalla kriget, vilket lett till en ökad amerikansk fokusering på Östasien och Mellanöstern. Det uppstår dock en motsägelse mellan Kagan och Huntington samt Kissinger, där de sist nämnda ser ett kommande hot mot USA om en ny eurasisks/europeisk hegemoni skulle växa fram. Man kan utifrån detta tolka att Kissinger och Huntington ser allvarigare på ett starkare och mer självständigt Europa, jämfört med Kagan.

I Kagans realistiska/Geopolitiska grundsyn finner man även ett djupare resonemang och detta rättfärdigar det amerikanska beteendet på den internationella arenan. Han har beskrivit hur USA under historiens gång formats till en superstat, vilken kommer att stärkas långt in på 2000-talet. Kagans dagsaktuella skildringar av USA:s handlande, i synnerhet efter den 11 september 2001, försvarar den amerikanska offensiva linjen på den internationella arenan. Detta tydliggörs när han indirekt beskriver världsarenan som allmänt hotfull, samt kategoriserar stater som goda och onda. I Kagans positiva skildring av den amerikanska politiken finner man en offensiv realistisk ansats, vilken är grundad på amerikanska värderingar. Kagan ser på världen utifrån en amerikansk horisont och den realism han representerar kan rubriceras som en ”amerikansk patriotisk realism.” Denna grundar sig i sin tur helt på amerikanska spelregler och genomsyras av amerikanskt ledarskap på den internationella arenan. Hela detta resonemang bottnar i att man skall förstå och acceptera den amerikanska hegemonins beteende på den internationella spelplanen.

Till skillnad ifrån Robert Kagans resonemang kretsar den idealistiska grunduppfattningen kring integration mellan stater. Idealisterna sätter sin tilltro till internationella organisationer samt den internationella rätten. Genom ökad integration skapas en säkerhetsgemenskap, vilken i sin tur skapar säkerhet. Både Robert Kagan och Björn Hettne har redogjort för hur bl.a. Europas stater gått mot en ökad integration. Men skolbildningen skall även ha kritik för

ett alltför optimistiskt och originellt resonemang bl.a. rörande den internationella spelplanen samt nationalstatens förekomst.

Emmanuel Todd har beskrivit ett rovgirigt USA som agerar på egen hand och som vill vara världens centrum samt spela allsmäktig. Han menar att USA inte längre försvarar den liberala demokratin samt att dess mål är att få kontrollen över oljan i Persiska Viken. Effekterna av detta blir att bl.a. staterna i Europa närmar sig Ryssland som handelspartner. Todd skriver även att Europa inte har några problem med omvärlden, samt besitter normala handelsförbindelser med resten av världen. Dessutom menar han att Europas strategiska intresse är en bibehållen fred och att USA utgör motsatsen till detta. I Todds resonemang finner man en värld som styrs av en supermakt, vilken agerar unilateralt på den internationella arenan. Europa, Japan och Ryssland har, till skillnad från USA, ett mer multilateralt förhållningssätt till omvärlden och varandra. Utifrån Todds idealistiska perspektiv går det därför att skönja ett maktsträvande USA, vilket vägs upp/kommer att vägas upp av ett multilateralt samt idealistiskt Europa, Ryssland och Japan. Todd har dock en allmänt negativ bild av USA och hans åsikter är motsatta jämfört med Kagans. Slutligen kan hans närmast utopiska framtidssyn i närmandet mellan Japan, Europa och Ryssland samt bilden av den amerikanska krigsmakten ifrågasättas.

När det gäller USA:s styrka och beteende, har Kagan beskrivit både ett militärt starkt och svagt USA. Det svaga existerade på 1700 och 1800-talet, sida vid sida med starka europeiska stater. På den tiden förkastade USA den europeiska maktpolitiken och tillämpade, enligt Kagan, den svages strategi. Denna strategi, menar Kagan, var fokuserad på handel samt åberopande av den internationella rätten. Han skriver att USA var medvetet om att detta var det bästa medlet i att hålla tillbaka Storbritannien och Frankrike.

Efter det andra världskriget var de europeiska staterna till ända som stormakter och i stället blev USA den dominerande staten i västvärlden. Kagan menar att USA garanterat säkerheten i Europa under det kalla kriget, samt efter detta börjat upprätthålla ordningen runt om i världen. Den amerikanska styrkan ökade när Sovjetunionen kollapsade och Kagan har skrivit att den saknar historiskt motstycke.

Kagan har redogjort för en styrkans och svaghetens psykologi, där starkare stater bedömer hot risker jämfört med svagare samt att dessa har skilda toleransnivåer. Han menar att de starkare är mer villiga att använda tvång och våld i internationella relationer, samt kan förlita sig mer

på detta. Kagans resonemang kring styrka och svaghet härrör dock från den s.k.

björnjägerhistorien och bör kritiseras för sitt enkla upplägg.

Han skriver att under det kalla kriget var det USA som puffade för en hårdare politik mot Sovjetunionen och att styrkegapet mellan USA och Europa förstärkte detta synsätt. USA skapade under det kalla kriget en krigsmakt som kunde sättas in på flera platser samtidigt och som efter det kalla kriget kan brukas i en unipolär värld i avsaknad av en hotfull motståndare.

Vidare har Kagan redogjort för hur USA koncentrerat sitt intresse för de s.k. skurkstaterna, d.v.s. Iran, Irak och Nordkorea. Samtidigt har han beskrivit hur européerna haft en mildare syn på hoten vilka dessa regimer utgör. Han menar att den s.k. styrkan och svaghetens psykologi skiljer USA och Europa åt och skriver vidare att de hot Saddam Hussein utgör/utgjort, ur europeisk synvinkel, varit mer acceptabla än att gå i krig mot honom. USA, menar han, har haft en lägre tolerans mot Irak och denna sänktes efter den 11 september 2001. Kagan skriver att dessa amerikanska bedömningar varit gjorda efter att kunna lösa problem och menar samtidigt att oförmågan att kunna hantera problem leder till fördragsamhet, men att det också kan leda till förnekande.

Kagan fortsätter med att stater som exempelvis Irak, vilka utgjort ett hot mot Europa, alltid utgjort ett större hot mot USA. Detta bottnar, menar han, bl.a. i militär styrka samt den rådande världsordningen, där USA börjat upprätthålla ordningen i bl.a. Mellanöstern och Östasien. Därför är hot utanför Europa, vilka bara USA kan möta, en amerikansk huvudvärk. USA:s har därför uppgiften att hålla Saddam i schack och därför blir USA Iraks huvudfiende. Denna ordning, menar Kagan, kan även skönjas på andra håll runt om i världen där USA är den starkare staten. Han beskriver USA som en internationell sheriff, vilken upprätthåller ordningen i en laglös värld. Ibland kan dock sheriffen uppfattas som mer hotfull än skurkarna. Kagan beskriver även hur USA började se bortom uppgiften att ta itu med Usama bin Ladin och Al-Qaida och hur européerna i denna fråga drog sig tillbaka. Han ser detta som den svages och den starkes världsbild i fråga om hur man uppfattar hot och löser problem. Han menar att européerna, vilka jämfört med USA är svagare, önskar upphäva de hänsynslösa lagar, vilka styr den hobbeanska världen där styrka betyder allt. Han poängterar att svaga stater alltid agerat på detta sätt och hänvisar till USA, vilket agerade på samma sätt när det var svagt. Han beskriver även européernas motstånd till den amerikanska unilateralismen och menar att detta bottnar i deras eget egenintresse. Han åsyftar att den som inte har medel att agera på egen hand, önskar medel för att få uppsikt över den som kan.

Kriget i Kosovo beskriver Kagan som ett krig, vilket bedrevs med amerikanskt materiel och amerikanska doktriner. Dessutom önskade amerikanerna en mer bestämd linje i krigföringen, jämfört med européerna, vilka önskade ett uppehåll en bit in i kriget. Vidare menar han att USA efter den 11 september, haft föga intresse att agera inom Nato. Detta eftersom de transatlantiska relationerna sedan slutet av 1990-talet börjat lösas upp. Han beskriver samtidigt en amerikanska irritation över ett klen europeiskt militärt deltagande samt ett europeiskt engagemang vid juridiska spörsmål. Vidare skriver han att det viktigaste i den nuvarande tvisten mellan Europa och USA bottnar i USA:s styrka och dess vilja att bruka denna när detta anses nödvändigt. Kanske kan man tillägga att den amerikanska styrkan och filosofin förblir ett hot mot den postmoderna idealistiska Europa.

Kagan redogör för att attackerna mot USA den 11 september 2001 stärkte USA och att USA:s kurs är den samma som de senaste 400 åren. Han menar att USA alltid breddat sin makt sedan grundandet av den självständiga staten. Vidare resonerar han kring att den hegemoni som frambringades på 1800-talet varit en aktiv aktör i de internationella relationerna. USA har expanderat in i Östasien och Europa och aldrig dragit sig tillbaka. Han skriver vidare att USA efter det kalla krigets slut såg en chans att öka räckvidden istället för att minska den. Denna ökning har lett till att stärka banden till de allt mer demokratiska staterna i Östasien. Han skriver också att det är en myt att USA har en tradition av isolationism och poängterar att USA alltid brett ut sig under historiens lopp och att detta varit medvetet. Vidare menar han att redan USA:s grundare såg USA som en "Herkules i vaggan" och att det en dag skulle ta plats bland de övriga stormakterna och överskugga den västliga hemisfären. Han menar också att amerikaner har en övertygelse i sin nations storhet och att deras intressen sammanfaller med världens. Det sist nämnda kan diskuteras och kritiseras, men ingår i Kagans sätt att framställa USA i sitt skrivande. Samtidigt som han lyfter fram USA, framställs bl.a. Europa i en mer dyster dager.

Förutom detta menar Kagan att redan före den 11 september 2001 höll USA på att bygga upp styrkepositioner i världen. Redan på president Clinton tid stöddes oliktankande krafter i Irak. Han redogör även för att samme president lade grunden till det nya missilförsvaret och att detta projekt hade genomförts även om Al Gore blivit president år 2000. Vidare skriver han att George W Bush och Al Gore under valkampanjen 2002 lovade höjda försvarsanslag. Kagan belyser en amerikansk vilja att investera i ny teknik, vilken kan förändra krigföringen. Han skriver vidare att USA är medveten om att denna satsning är nödvändig för att de

amerikanska styrkorna i framtiden inte skall riskeras. Kagan menar att redan före den 11 september 2001, var USA fokuserat på Kina som motspelare. Detta p.g.a. att Kinas styrka och geopolitiska målmedvetenhet kommer att öka. Han redogör för att både Clinton och Bushadministrationen varit grundade på att USA är en nödvändig nation och att amerikaner vill beskydda och sprida det liberala systemet i världen. Därtill anser amerikanerna att den enda lyckosamma världsordning är en sådan som har USA i centrum. Kanske visar detta enkla resonemang att amerikaner, precis som Kagan skriver, fortsätter att vara realistiska i en ofullständig värld, där man menar att styrka är ofrånkomlig.

Kagan avslutar med att den 11 september 2001 har inneburit en ökning av USA:s strategiska räckvidd. Han jämför attackerna med Pearl Harbor, vilket resulterade i en ökad amerikansk roll i Östasien. Kagan menar att 11 september i framtiden kommer att stå för den amerikanska inblandningen i den islamska världen samt att denna inblandning kan leda till en amerikansk närvaro i den Persiska Viken samt en lång ockupation av arabvärldens största stater.

I ovanstående resonemang finner man ett USA som under historiens gång expanderat och breddat sin makt. Kagan nämner Kina som kommande motspelare samt en inblandning i den islamska världen. Detta engagemang förutsätter att USA:s expansion fortsätter, vilket Kagan förutspår. Utifrån dessa tankegångar kan man skåda ett framtida USA som fortsätter att expandera österut, samt åtar sig mycket stora uppgifter på den internationella arenan

Slutsatsen utifrån Kagans resonemang belyser bl.a. att staterna utgör de viktigaste aktörerna på den internationella spelplanen, samt att militär styrka är mycket viktig på denna spelplan. Den amerikanska styrkan är stor och kan brukas tämligen fritt i den rådande unipolära världsordningen under en lång tid framöver. Vidare hör det amerikanska beteendet på den internationella arenan samman med landets militära styrka. Detta ger i sin tur, utifrån Kagans tankegångar, en förklaring till varför USA anföll staterna Afghanistan och Irak.

Diskussion

Denna uppsats har kretsat kring att pröva realisten Robert Kagans förklaringar av de amerikanska anfällen mot Afghanistan och Irak. Slutsatsen visar att den realistiska ansatsen ser staten som den främsta aktören på den internationella arenan, samt ger militära medel mycket stor betydelse. Den visar även att den idealistiska ansatsen till skillnad från den realistiska är mer mångfacetterad i synen av den internationella arenan.

Den belyser också att starka stater är mer benägna att agera på egen hand och att dessa, i synnerhet USA, sätter dagordningen på den internationella arenan. Studien visar även att

världen i dagsläget befinner sig i ett unipolärt tillstånd, vilket historiskt sett saknar motstycke. Kanske kan man utifrån detta säga precis som Kagan, när han citerar Athenarna på Melos med orden: ”Att de starka härskar där de kan och de svaga uthärdar vad de måste”.

Det intressanta i sammanhanget är att Kagan även belyser en tid när USA var svagt och där världsarenan dominerades av starka europeiska stater. Detta leder oss osökt in på frågan vad som infinner sig efter det rådande unipolära tillståndet? Återknyter man till Emmanuel Todds resonemang, möts kanske den amerikanska unilateralismen av en allians av stater, vilka närmar sig varandra för att möta den amerikanska dominansen. Det är dock för tidigt att fastslå att någonting sådant verkligen skulle ske inom den närmaste tiden.

Men antar vi istället att dagens unipolära tillstånd under en längre tid skulle vara det förhärskande, kan vi likaledes fråga oss vart vi är på väg? Kanske går vi mot en tid där en superstat på egen hand avsätter olämpliga regimer och demokratiserar stora delar av världen. Det sist nämnda leder oss osökt in på statsvetaren Francis Fukuyamas berömda bok *Historiens slut och den sista människan*, där det västliga idealet till slut blir det förhärskande. I detta tillstånd är världen demokratiserad och världens stater kanske lämnar det råa våldet bakom sig. Kanske äntrar dessa stater det Kagan beskriver som ett kantinskt paradiset där fred och förnuft råder och där den starkare staten verkar parallellt med den svaga. Man kan dock fråga sig om detta tillstånd skulle bli statiskt eller om demokratierna i sin tur skulle starta krig mot varandra? Skulle det sist nämnda inträffa har vi i alla fall fått svar på att människan verkligen är ond av sin natur samt en maktmaximerare. Det kan avslutningsvis tilläggas att ovan nämnda frågor kommer att behandlas i en kommande d-uppsats och skall därför ses som en fortsättning av denna studie.

Källförteckning

Böcker

Aggestam Lisbeth, Engelbrekt Kjell, Wagnsson Charlotte, Winnerstig Mike, *Europeisk säkerhetspolitik*, Studentlitteratur, Sverige 2000

Hettne Björn, *Internationella relationer*, Studentlitteratur, Sverige 1996

Huntington Samuel, *The clash of civilizations and the remaking of world order*, Simon & Schuster, UK 1997

Kagan Robert, *Om paradiset och makten USA och Europa i den nya världsordningen*, Bokförlaget DN, Sverige 2003

Kagan Robert, *Of paradise and power: America and Europe in the New World Order*, Vintage books USA, USA 2004

Liedman Sven-Eric, *Från Platon till kommunismens fall*, Albert Bonniers förlag/ AIT Falun AB, Sverige 2000

Machiavelli Niccolo, *Fursten*, bokförlaget Natur och Kultur/ Norhaven paperback A/S, Danmark 2003

Merriam Sharan B, *Fallstudien som forskningsmetod*, Studentlitteratur, Sverige 1994

Nationalencyklopedin, Bokförlaget Bra böcker, Sverige 1993

Todd Emmanuel, *Låtsasimperiet*, Bokförlaget DN/ScandBook AB, Sverige 2004

Österud Öyvind, *Statsvetenskap, introduktion i politisk analys*, Universitetsforlaget Stockholm, Sverige 2004

Tidningar

Svenska Dagbladet 030330 ”Som ett eko från 60-talet”

Internet

Bokförlaget DN, Robert Kagan, 031201

<http://www.bokforlagetdn.se/600/601.asp?AuthorId=5925>

Dagens Nyheter, ”Européer och amerikaner lever i skilda världar” 041208,

<http://www.google.se/search?q=cache:xfciFOFMobIJ:www.dn.se/DNet/jsp/polopoly.jsp%3Fd%3D1194%26a%3D119853+raison+d%C2%B4etat&hl=sv>

Landguiden, 040205 http://www.landguiden.se/pubCountryText.asp?country_id=8

”Power and Weakness by Robert Kagan” 031208

http://www.lander.edu/atannenbaum/Tannenbaum%20courses%20folder/POLS%20103%20World%20Politics/kagan_power_and_weakness_2002.htm

<http://www.policyreview.org/JUN02/kagan.html>

Project for the New American Century, 031208

<http://www.newamericancentury.org/aboutpnac.htm>

The Weekly Standard, 031205 http://www.weeklystandard.com/aboutus/bio_kristol.asp